

Yerelden Genele Suriyeli Kız Çocuklarının Okullaşmasını Desteklemek

Toplantı Raporu¹

14 Haziran 2017

**Cezayir Toplantı Salonu
Beyoğlu-İstanbul**

¹ Bu rapor, toplantı katılımcılarının katkılarına dayanarak Mavi Kalem adına Meltem Arıoğlu tarafından hazırlanmıştır.

İçindekiler

Giriş ve Teşekkür.....	3
Suriyeli Kız Çocukların Eğitimi Konusunda Türkiye’de Güncel Durum.....	3
Toplantının Amacı ve Çerçevesi.....	4
Metodoloji.....	4
Katılımcı Profili.....	4
Öne Çıkan Konular.....	5
Suriyeli Kız Çocuklarının Okullaşmasında Temel Sorunlar.....	6
Tartışma ve Sorular.....	22
Suriyeli Kız Çocuklarının Okullaşmasında Çözüm Önerileri.....	24
Değerlendirme ve Sonuç.....	36

1. Giriş ve Teşekkür

2002'den bu yana Mavi Kalem olarak, Fener-Balat Bölgesi'nde çocuklarla birlikte eğitim desteğinden beslenmeye, kişisel gelişimden sanat çalışmalarına ve yüzlerce sosyal aktiviteye kadar pek çok proje ve etkinlik hayata geçirdik. Son 5 yıldır da bölgede yaşayan Suriyeli ailelerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, Suriyeli çocukların eğitime kazandırılması ve barış inşası çalışmalarına ağırlık vermiş bulunuyoruz. Bulduğumuz bölgeden başlayarak tüm Türkiye'de Suriyeli çocukların kaliteli, sürdürülebilir, kesintisiz eğitim almaları ve yetkin birer yetişkin olmaları için yerelden genele doğru bir çaba gösteriyoruz. Yıllar boyunca biriktirdiğimiz deneyimi Suriyeli çocukların okullaşması adına paylaşmayı ve çoğaltmayı hedefliyoruz.

Yerelden Genele: Suriyeli Kız Çocuklarının Okullaşmasını Desteklemek konusunda bizlerle birlikte olduğunuz için teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği

2. Suriyeli Kız Çocukların Eğitimi Konusunda Türkiye'de Güncel Durum

Suriyeli çocukların hızlı ve nitelikli bir şekilde okullaşması, Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarına yönelik eğitim, koruma, uyum, yardım ve destekler alanında çalışan başta Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) olmak üzere, bu konu üzerinde çalışan tüm kurum ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) çalışmalarında öncelik verdikleri bir konudur.

Çocukların yaşları ve örgün eğitimden uzakta kaldıkları süre ilerledikçe karşılaştıkları riskler artarken çocuk yaşta üzerlerine ailenin geçim ve bakım sorumlulukları da yükleniyor. Bu çerçevede, kız çocukları ve özellikle de ergenlik çağındaki kız çocukları, gerek ekonomik gerekse kültürel nedenlerden dolayı karşı karşıya oldukları çocuk yaşta evlilik, çocuk yaşta gebelik, çocuk yaşta annelik gibi riskler nedeniyle özel takip gerektiren bir grup olarak karşımıza çıkıyor. Kız çocuklarının bu risklerden korunması; sağlıklı gelişimleri; eğitilmiş, donanımlı, yetkin ve kendi hayatları konusunda söz sahibi bireyler olarak yetişmeleri konusunda örgün eğitimde kalma süreleri ve orta öğretime devam etmeleri çok ciddi önem taşıyor. Ancak, ailelerin içinde buldukları zorlayıcı maddi koşullardan ötürü, kız çocuklarının özellikle orta öğretime devam etme oranlarında ciddi bir düşüş görülüyor.

Özellikle ergenlik dönemindeki kız çocukları için eğitimde sürdürülebilirlik, yukarıda belirtilen risk faktörlerini bir nebze olsun azaltmak için önde gelen çözüm yoludur. Bu kapsamda, ilkokuldan mezun olduktan sonra kız çocuklarının orta öğretime devam etmeleri, önlerindeki tek seçenek gibi görünen çocuk yaşta ve zorla evlendirmenin, kültür ve geleneklerin dayattığı

yaşamın önüne geçebilecektir. Kız çocukları, eğitimlerine devam ederek kendi hayatlarıyla ilgili kararları yetişkinliğe erteleyerek ileride çok daha sağlıklı bir aile kurma süreci yaşayacak; hem kendilerinin hem de ailelerinin yaşam kaliteleri artacak, eğitilmiş ve kendine güvenen birer yetişkin olarak yetiştirdikleri nesillere ve toplumsal gelişime katkı sağlayacaklardır.

3. Toplantının Amacı ve Çerçevesi

Bu toplantıda, Suriyeli mültecilerin desteklenmesi, eğitim ve koruma alanında çalışan, teknik donanıma sahip, fikir üreten ve bu alanda çalışarak etkin rol oynayan resmi kurumlar; yerel, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları; üniversitelerin ilgili araştırma birimlerinden temsilcileri bir araya getirerek;

- 10-14 yaş arası Suriyeli kız çocuklarının yaygın ve örgün eğitim katılımlarında mevcut durumun tespiti,
- Alanda yaşanan sorunları ve okullaşmanın önündeki engelleri,
- Okullaşmayı artırmak için çözüm önerileri,
- İşbirliği olasılıklarını ve taahhütleri

konularını inceledik. Toplantı sonuçlarını, her bir katılımcının katkısıyla oluşturduğumuz bu sonuç raporu ile ilgili kurumlara iletmeyi amaçlıyoruz.

4. Metodoloji

Toplantı, iki oturum olarak yuvarlak masa formatında gerçekleşti. İlk oturumda, Suriyeli kız çocuklarının okullaşması önündeki engeller, ikinci oturumda ise çözüm önerileri konusunda her bir katılımcının sırayla fikri alındı. Toplantı raporunun temelini, toplantı sırasında alınan ses kayıtlarının deşifreyonuyla elde edilen notlar oluşturuyor. Raporda her bir katılımcının katkısının müdahale edilmeden paylaşılmasına özen gösterildi ve katılımcıların fikirleri oturum konuları bazında sorunlar ve çözüm önerileri olarak iki bölüm halinde paylaşıldı. Ancak, sorunlar ve çözüm önerileri zaman zaman iç içe geçtiğinden her iki bölümde de her iki konuda fikirlere yer verildi. Toplantıda vurgu yapılan konular ve bu konulara yönelik değerlendirme raporun son bölümünde yer alıyor.

5. Katılımcı Profili

Toplantıya aralarında resmi kurumlar, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, akademik araştırma birimleri ve Suriyeli çocuklarının eğitime destek sağlayan kuruluşların bulunduğu 24 kurumdaki 33 temsilci katıldı. Katılımcılar İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü, İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü,

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Marmara Belediyeler Birliği, UNICEF, UNHCR, Save the Children International (SCI), Açık Toplum Vakfı, Association for Aid and Relief Japan (AAR), Türk Kızılayı, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD-ASAM), Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD), İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV), Hayat Sür Derneği, Maya Vakfı, Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG), Hayata Destek Derneği, Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV), Yuva Derneği, Aydın Doğan Vakfı, Eğitim Reformu Girişimi (ERG), Migration Research Center (MiReKoc) ve Mavi Kalem'di.

6. Öne çıkan konular

Moderatörlüğü Mavi Kalem Eğitim Danışmanı Zeynep Yüregir üstlendi. Ardından Mavi Kalem Yönetim Kurulu Başkanı Filiz Ayla toplantı amacını paylaştı. Sonrasında, İstanbul İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı Serkan Gür açılış ve toplantı çerçevesini özetleyen bir konuşma yaptı. Konuşmasında, Suriyeli kız çocuklarının eğitimi konusunda devlet kurumlarıyla sivil toplumun birlikte hareket etmesinin önemli olduğunu vurguladı. Sivil toplumun kendi içerisinde işbölümü yapmasının süreci hızlandıracağından bahsetti. Eğitime odaklanmanın, eğitim alanında doğru politikalar üretmenin ve uygulamanın mültecilerin şehre entegrasyonu konusunda önemli olduğuna değindi. Çocukları eğitim içerisinde tutmanın onların sağlıklı gelişimi için gerekli olduğunu belirtti.

Toplantının ilk oturumunda Suriyeli kız çocuklarının okullaşması önündeki engeller ve sorun alanları konusunda her bir katılımcı fikir belirtti. Öne çıkan konular: plansızlık; çocuk işçiliği; şiddet ve istismar; çocuk yaşta evlilik, sözlenme, nişanlanma; ekonomik faktörler; dil engeli; uygun okul ortamına erişememe; güvenlik; tercüme hizmetlerinin eksikliği; öğretmenlerin mülteci çocuklarla çalışmak konusunda formasyon eksikliği; kız çocuklarına ev içinde yüklenen ev işi, çocuk, yaşlı, engelli bakımı gibi sorumluluklar; kimlik ve kayıt konularında yaşanan sorunlar; ulaşım sorunları; anadil ve kültürü kaybetme korkusu; ailelerin bilgilendirilmesi konusunda eksiklikler; ailelerin kendini Türkiye'de geçici hissetmeleri; sosyal uyum kapsamında okullarda sıkıntılar; akran zorbalığı; haklarla ilgili bilgi eksikliği; şartlı eğitim destekleri konusundaki sıkıntılar; ailelerdeki gelecek kaygısı ve ailelerin sosyal bağlantılarının eğitimle ilgili kaynak geliştirmelerine katkıda bulunamamasıydı.

İlk oturumun önemli tartışma konularından biri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın STK'ların eğitim aktiviteleri konusunda getirdiği kısıtlamaydı. Bu konu, birçok katılımcı tarafından Suriyeli çocuklarının eğitimi konusunda karşılaşılan engellerden bir tanesi olarak gündeme getirildi. Mavi Kalem Yönetim Kurulu Başkanı Filiz Ayla, Mavi Kalem'in 2000 yılından bu yana, Fener-Balat bölgesindeki çocukların gelişimini rekreasyonel aktivitelerle desteklediğini ve 2011'de Suriyeli ailelerin bölgeye yerleşmeye başlamasından beridir bu aktivitelere Suriyeli çocukları da dahil ettiğini belirterek tartışmaya katkıda bulundu. İstanbul İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı Serkan Gür, STK'ların okul dışında ve okul ve saatleri haricinde, kendi çalışma alanlarında ve toplum merkezlerinde bu tür destekleyici faaliyetler yürütmesinde bir sakınca

olmadığını belirtti. Bu açıklama, STK'ların düzenleyeceği aktiviteler konusunda katılımcıların kafalarında oluşmuş olan soru işaretlerini çözmesi konusunda olumlu bir adım oldu.

Çözüm önerilerinin konuşulduğu 2. oturumda öne çıkan başlıklar ise: öğretmenlerin desteklenmesi; ailelere çocuğu çalıştırmanın kısa vadeli bir çözüm olduğunu; çocuğun eğitiminin geleceğine yatırım olduğunu anlatmak; Suriyelilere ait kültürel kodları öğrenmek ve bu konuda akademinin desteği; kayıt yaptıran herkese Türkiye'de eğitim sistemiyle ilgili bir kitapçık verilmesi; ailelerle çalışmak; seminerler, teşvik çalışmaları, eğitimler; ekonomik şartları iyileştirmek adına eğitimin önemini vurgulamak, ortak bilgi ağı oluşturmak; gönüllü Suriyelileri dahil etmek; kendi başımıza yapmaktan hep beraber yapmaya geçmek; bütünleşme ve toplumsal barışa katkı sağlamak; anadilde eğitim konusunda geçmiş deneyimlerden ve bilgi birikiminden faydalanmak; akademi ve sahanın işbirliği yapması; geçiş dönemini aşacak politikalar üretilmesi; akademi, yerel yönetimler, STK'lar ve devlet kurumlarının işbirliği yapması; burs imkanları sağlamak; Suriyeli ailelerin ihtiyaçlarına yönelik maddi destek sağlamak; ortak mekan kullanımı konusunda işbirliği; MEB ve BM'nin STK'larla daha fazla bilgi paylaşması; kız çocuklarının okullaşma oranlarının il bazında paylaşılması; okula kaydedildikten sonraki sürecin de takip edilmesi; kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dayanışma grupları; konunun bir toplumsal cinsiyet eşitliği sorunu olarak ele alınması; ekonomik çözüm olarak SED (sosyal ekonomik destek); sosyal uyum programları; sosyal uyum sürecinin çift taraflı yürümesi; bilgilendirmeyi Suriyelilerin kendi topluluklarının içinden birilerinin yapması; öğretmenlere psikolojik destek, donanımlarının artırılması için destekler, çocuk koruma politikaları konusunda bilgilendirme, baş etme becerilerinin güçlendirilmesi; okulda yönlendirme ve vaka takip sistemi olması; çocukların okul dışında yaşam becerilerini desteklemeye yönelik çalışmalar; göç, uyum, birlikte yaşama konularının eğitim müfredatına dahil edilmesi; konunun bir çocuk koruma politikası olarak ele alınması; halkın konuya bakış açısını geliştirmek için medyanın yapıcı yaklaşması ve doğru bilgi vermesi; MEB ve UNICEF'in öğretmen eğitimlerinin etki değerlendirmesinin yapılmasıydı.

7. Suriyeli Kız Çocuklarının Okullaşmasında Temel Sorunlar

Bu bölümde Suriyeli kız çocuklarının okullaşması konusunda yaşanan sorunlar ve engeller, toplantıya katılan kurumların temsilcilerinin bakış açlarına yer verilerek paylaşılacaktır.

Serkan Gür, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Herkese günaydın, öncelikle katıldığınız için teşekkür ederiz. Mavi Kalem'e de böyle bir toplantı organize ettiği için çok teşekkür ederiz. Birlikte olmak önemli, birlikte hareket etmek önemli. Aslında benim kafamdaki ana temalardan biri buydu; böyle bir toplantı yapılacağı bana söylendiğinde memnuniyet duyacağımı belirttim. Milli Eğitim tarafında neler yapılıyor, biz ne istiyoruz ya da ne olmalı, birlikte ne yapabiliriz? Bunu kavramak için bir araya gelmek lazım. Bu açıdan önemli görüyorum. Yapacağım konuşma, bir açılış konuşması şeklinde olacak; biraz çerçeveyi çizmek istiyorum. Mavi Kalem ile birlikte bu toplantıyı planlarken

sizleri dinlemek, bu konudaki düşüncelerinizi anlamak, belki sonrasında küçük bir çalışma grubuyla konuyu nihayetlendirmek gibi bir düşüncemiz oldu. Yaklaşık 1 yıldır bu konuyla ilgileniyorum. Her zaman belirttiğim üzere, kendimi şanslı hissediyorum. Çünkü her şeyden önce insan kendisi gelişen bir varlık, birey olarak bu konuda gelişmekten ve bir şeyler öğrenmekten ötürü çok mutluyum. İnsanlar yeni şeyler öğrendiğinde toplumda farklı oluyorlar. Bu anlamda böyle bir konuda çalışmaktan ötürü mutluluk duyuyorum. Gönüllülüğün yüksek olması gereken, fedakarlığın yüksek yapılması gereken, hassasiyeti yüksek olan bir konu. Devlet olarak, bu fedakarlığın tam ortasındayız. Gerçekten Türkiye'ye baktığımızda, konuya bütün olarak baktığımızda hatta sayısal olarak basit bir bakışla bile önemli şeyler yaptığımızı, ülke olarak önemli bir fedakarlığın içerisinde olduğumuzu açıkça belirtmek isterim.

Manevi odakların yüksek olduğu bir konu mülteci konusu, kişisel becerilerin ya da duyguların mesele içerisinde yüksek hissedilmesiyle yüksek başarılar elde edilebilecek bir konu. Dolayısıyla, bence sivil toplumun çok faydalı ve çok etkin olacağı bir konu. Bu anlamda, ülke olarak da bu konuda geliyor ve değişiyoruz tabii ki. Bu konuda yıllardır bilimsel olarak uğraşan ülkelerin önünde olduğumuzu belirtmek isterim ki örnekler benim karşıma geliyor, göç dalgası yaşama riski olan ülkeler ülkemizi ziyaret edip deneyimlerimizi almaya başladı. Biz de deneyimlerimizi, öğrendiğimiz ve bildiğimiz kadarıyla aktarıyoruz. Bu pozitif bir şey, bundan sonraki zamanda Türkiye'nin şöyle bir yola girmesi gerekiyor; deneyimlerimizi aktarma aşamamızı profesyonel bir noktaya çıkarmamız lazım. Konunun akademik tarafını çözmüş bir ülke normuna da ulaşmamız gerektiğini düşünüyorum. Türk milletinin özellikle duygusal zekası, olaylara bakış açısı ve fedakarlık bilinci, lider duruşu gerçekten aslında belki de meselede dünyada tartışılmayan birçok şeyi gündeme getirecektir diye düşünüyorum. Çünkü işin içerisinde bulunmaya devam ettikçe olayın manevi odaklarının, insan odağının çok daha kıymetli olduğuna inanıyorum. Tam merkezde duran bir şey var ki, o da eğitim tabii ki.

Mülteci hareketliliğinde, mültecilerin şehre, hayata, olduğu yere entegrasyonunda eğitimin merkeze alınması son derece önemli. Eğitimi merkeze aldığınızda, aslında birçok etkiyi oluşturmuş ve ailelere girmiş oluyorsunuz. Gelişimlerine katkıda bulunmuş oluyorsunuz. Çocukları sağlıklı bir ortamda tuttuğunuzda onları değiştirmiş oluyorsunuz ve sağlıklı bir topluma katkılarını artırmış oluyorsunuz. O yüzden eğitimi; sadece eğitimlerinin desteklenmesi, gelecek hayatlarıyla planlama yapmalarının sağlanması olarak görmüyorum. Eğitimi, ülkedeki Suriyeli hareketliliğinin sağlıklı bir şekilde idare edilmesi için kilit noktada görüyorum. Stratejik olarak meselenin eğitime odaklanmasına çok daha fazla odaklanılması gerektiğini düşünüyorum. İnsanlar çocuklarından kopamazlar, çocuklar evlerine dönerler. Oradan etkiyi eve ve mahalleye doğru göndermeniz, yaşadığı kampa doğru göndermeniz mümkün. Hareketi başlattığınız yerin eğitim olduğunu düşündüğünüzde eğitim gerçekten önemli bir şekilde karşımızda duruyor. Orada bir şeylerin sağlıklı gitmesi, politikaların doğru tespit edilmesi ve doğru uygulanması son derece önem kazanmış oluyor.

Burada Bakanlık'ın duruşu, taşra teşkilatlarının meseleye ve hassasiyetlere tepki gösterme şekli bölgeden bölgeye değişiyor. Örneğin bir telefon aldık dün, il ismi vermeyeceğim, karşı tarafta kamudan bir kişi geçici eğitim merkezlerini nasıl kapattığımızı soruyor. Biz geçici eğitim merkezlerini, biliyorsunuz, dernek isimlerinden çıkarıp okula transfer ettik. Orada bir tane okul için bile bu yapılmamış. Baktığımızda 68 tane geçici eğitim merkezi okula transfer oldu. Orada bir hareketlilik yaşanmamış. Bu durumda biz kendilerine yardımcı olduk; ama Bakanlık politikalarına bölgesel tepkinin de en optimum noktada olması, ülke genelinde meselenin son derece sağlıklı ilerlemesi açısından önemli. O yüzden eğitimde doğru politika üretmek ve politikaları doğru şekilde uygulamak, mültecilerin ya da ülkemize sığınan insanların şehre ve hayata entegrasyonlarını hızlandıracaktır diye düşünüyorum ve İstanbul İl Milli Eğitim'in bu hassasiyetle çalıştığını belirtmek isterim.

Bu anlamda, Bakanlık politikalarının neler olduğuna değinmem gerekirse çok özetle bahsedip sizi dinleyeceğiz. Net olarak şunu söyleyeyim, Bakanlık'ın öğrencilerimizin akranlarıyla birlikte örgün eğitimde eğitim görmeleri yolunda bir politikası var. Bunu en hızlı şekilde yapmak istiyoruz. Bu konuda Suriyeli kardeşlerimizin desteklenme projesi kapsamında birçok öğretmen, rehber öğretmen ve Türkçe öğretmeni alımı gerçekleşti. Çocukların Türkçelerini geliştirme ve örgün eğitim sınıflarına adaptasyonlarını hızlandırma çalışmalarına devam ediyoruz. İstanbul'da önümüzdeki yıl, yaklaşık %50 dolaylarında ve üstünde bir örgün eğitim transferi gerçekleştirmeyi planlıyorum. Bu transferin yaklaşık 3 yılda tamamlanacağını düşünüyorum.

Siyasetin, hükümetin ve Bakanlığımız'ın temel düşüncesi çocukların bir an önce akranlarıyla birlikte eğitim öğretim görmesini sağlamak. Burada pilot çalışmalar yaptık, çok daha hızlı gelişim gösterdiklerini ve çok daha başarılı sonuçlar elde ettiğimizi tespit ettik. Bu anlamda, sizler de bunu bilin, öğrencilerimizin öğrencilerimizle birlikte eğitim görmesi tarafında olduğumuzu ifade etmek isterim.

Sonuç olarak, buradan şöyle bir çıktı oluşmasını bekliyorum; bir sürü farklı sivil toplum örgütümüz var, farklı alanlarda çalışıyorlar, Mavi Kalem'in kız çocuklarıyla ilgili çalışmaları olduğunu biliyorum. Sivil toplum görev paylaşımı yaparsa organizasyon olarak çok daha hızlı ilerleriz diye düşünüyorum. Birleşmiş Milletler örgütlerimiz var, bu konuda önemli destekler sağlıyorlar. Onların koordinasyonunda olabilir ya da ayrı ayrı koordinasyon ekipleri kurulabilir. Bir taraf barınmayla ilgilenebilir, bir taraf kız çocuklarının okullaşmasıyla ilgilenebilir. Diğer taraf erkek çocuklarıyla ilgilenebilir. Rollerin ve görevlerin paylaşılması, böyle büyük bir organizasyonun başarıya kavuşturulması açısından son derece önemli.

Sayılar yaklaşık olarak, Türkiye'de 1 milyona 600 bin, İstanbul'da bu sayı 100 bine 60 bin okullaşma şeklinde gerçekleşiyor. Ortalama okullaşmanın %60 olduğunu söyleyebilirim. Sizin için özel bir hazırlık yaptım, acaba şu an İstanbul'da okullarda kız çocuklarla erkek çocukların okullaşma oranı nedir? Kız çocukların oranının daha yüksek olduğunu tespit ettik. Burada başka bir soruyu ortaya atmak istiyorum; kız çocuklarının okullaşması bütün sınıflarda istisnasız fazla, o zaman aslında en büyük vaka ortaöğretim düzeyinde erkek çocuklarının

okullaşması. Tabii ki kız çocukların okullaşması da çok düşük, ancak erkek çocukların oranının üstünde. Erkeklerin çalışma hareketliliği, para kazanma ve örgün eğitimin dışında kalma meselesinin çok ciddi bir boyut aldığını söyleyebilirim diyor ve hepimize tekrar hoşgeldiniz diyor, saygılar sunuyorum.

Gözde Öztürk Nur, UNICEF

En önemli engellerin başında koordinasyonsuzluk geliyor. Çünkü Türkiye şu anda dünyada en fazla mülteci barındıran ülke ve bu sayıya çok kısa sürede ulaştı. Milli Eğitim Bakanlığı'nın, yerel ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının ve Birleşmiş Milletler'in bu konuda ciddi çalışmaları olmasına rağmen, daha koordineli bir yola gidilirse daha anlamlı olabilir. Tabii ki her bir çocuğun kaybı bizim için önemli; hepsi bir hayat ve bu çocukların hayatlarına dokunabilmek önemli. Daha planlı programlı ortaklıklarla yapılacak çalışmalar anlamlı olacaktır.

Ayşe Çal, İBB

Açıkçası Büyükşehir Belediyesi'nin halihazırda devam eden çalışmaları olduğu gibi, burada bulunuş amacım biraz da gözlem yapmak ve sivil toplum kuruluşlarının olaya bakış açılarını biraz daha yakından gözlemleyebilmek. O yüzden ben söz hakkı kullanmak yerine, dinlemeyi tercih edeceğim. Aldığım notlar ışığında yapılabilecek ve desteklenebilecek projeler olursa işbirliğine gitmeyi istiyoruz.

Hanzade Germiyanoglu, Hayata Destek Derneği

Hayata Destek Derneği olarak, gezici tarım sahalarında mevsimlik çocuk işçiliği hakkında bir programımız vardı. Şimdi onu yavaş yavaş çocuk koruma programına dönüştürmeye çalışıyoruz ve bizim de şu ana kadar mevsimlik gezici tarım sahasında yaptığımız çalışmalarda, çocuk işçilerin büyük bir oranı (%40-50) tarım işçiliğinde görev alıyor.

Okullaşmanın önündeki engellerden birinin çocuk işçiliği olduğunu düşünüyoruz. Özellikle Suriyeli mülteci çocukların da bu nüfusa eklenmesiyle birlikte, bizim sahadaki çalışmalarımızda en çok karşılaştığımız şeylerin başında şehirlere taşınan çocuk işçiliği geliyor. Bununla ilgili bir şeyler yapmak için bir takım çalışmalarımız var.

Çocuk evliliği çok ciddi olarak karşımıza çıkan sorunlardan birisi; özellikle vaka yönetiminde ve toplum merkezlerinde karşımıza çıkıyor.

Üçüncüsü de; çocuğa yönelik şiddet ve istismar vakalarının bu ekonomik altyapıda, çocukların okula ulaşamadıkları ortamda çok fazla arttığını görüyoruz. Dolayısıyla çocuk koruma programımızı yeniden yapılandırırken mevsimlik tarım işçiliğinin yanısıra, bu üç problemle ilgili içerik geliştirme çabasındayız.

Kaya Heyse, Açık Toplum Vakfı

Aslında 2014'ten beri Suriyeli mültecilerle ilgileniyoruz ancak 2016'dan itibaren resmen bir program açtık. Özellikle eğitim meselesine odaklandık. Bu alanda geçen yıldan beri 1.5 milyon liradan fazla destek dağıttık. Zaten bu masada da destek verdiğimiz birkaç kuruluşun temsilcilerimiz var.

Biz genel olarak, okullaşmadaki en büyük faktör olarak ekonomik faktörleri ve dili ön plana aldık. Bu konuda geçen sene bir rapor yayımladık. Dolayısıyla projelerimiz bu yönde, özellikle dil öğrenimi konusunda ilerliyor. Bunun sonrasında onları destekleyecek bir takım psikososyal destek çalışmaları, bir takım ekonomik programlar olacak. Projelerimizi kendimiz dayatmıyoruz, genel olarak paydaşlarımız bize proje önerileri getiriyor ve onların saha deneyimi daha fazla olduğu için onların getirdiği projelerden programımızı yürütmeye çalışıyoruz. 2017 içerisinde de, 2018 içerisinde de Suriye programımızı mutlaka devam ettirmek istiyoruz. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Ocak'taki son genelgesiyle bu projeler nasıl etkilenebilir, neler olabilir? merak ediyoruz. Sivil toplumun en çok merak ettiği konulardan biri bu diye tahmin ediyorum.

Merve Ağca, Marmara Belediyeler Birliği

Marmara Belediyeler Birliği'nde biz Göç Politikaları Atölyesi'ni kurduk ve o kapsamda çalışmalar yapıyoruz. Bizim temel motivasyonumuz; belediyelerin bu konudaki politikaları, çünkü belediyeleri ilgilendiren konular eş güdümlü şekilde bizi de ilgilendiriyor ve ilgi alanımız haline geliyor. Bu kapsamda bir rapor yayımladık, belediyelerin kent mültecileriyle ilgili çalışmaları, bu noktada karşımıza çıkan engeller ya da sonuç politika analizi şeklinde. Eğitim politikası merkezle ilgili olduğu için daha eş güdümlü gitmesi gereken bir şey. Biz de yerel olarak neler yapabileceğimizin peşindeyiz aslında. Dil sorunu var, insan kaynağı sorunu var. Eğitim noktasında bir sorun var, her zaman olduğu gibi kız çocukları bu noktada daha kırılgan bir grup olarak karşımıza çıkıyor.

Ebru Açıkgöz, Yuva Derneği

Biz 2013 yılından itibaren insani gelişim programı kapsamında özellikle öğrenme ortamları yaratarak çocuklara, gençlere ve yetişkinlere eğitime erişim fırsatları yaratmaya çalışıyoruz. Şu an yaklaşık 5 ilde faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz.

Genel olarak bazı bölgelerde, özellikle kız çocuklarında eğitime erişimle ilgili faktörler değişse bile sahada edindiğimiz deneyim bize engelleri belirli başlıklar altında toplatıyor. Birincisi, uygun okul ortamına ulaşamamak. Geçici eğitim merkezleri hem fizibilite açısından hem de sunulan eğitim açısından gerekli donanımı sağlayamıyordu. Aslında burada kız çocuklarından ziyade genel bir perspektif çıkıyor karşımıza.

İkincisi, lise düzeyi için, çocukların bir gelecek planı kuramamaları. Çünkü lise öğrenimi daha belirsiz bir çerçevede. Okula ulaşım konusunda sıkıntı var, çünkü bir gettolaşma ile karşı

karşıyayız ve şehir merkezine uzak yerlerdeler. Taşıma konusunda sıkıntılar çıkıyor. Devlet okullarına eklendiklerinde, okulda tercüme ya da doğru bilgi kaynaklarına ulaşmada aileler ve çocuklar sıkıntı yaşıyorlar. Kesinlikle bir tercüme ya da herhangi bir konuda onların dilinde hizmet alabilecekleri mekanizmaların oluşturulması konusunda taleplerle karşılaşıyoruz.

Suriyeliler Türkiye'deki eğitim sistemine tabi olduklarında farklı bir konuyla karşılaşıyoruz; hem geçici eğitim merkezleri hem de Milli Eğitim Bakanlığı tarafında sağlanan yabancı öğrencilerle çalışma deneyimi. Çocuklar dahil edilmeden önce, mutlaka öğretmenlere yabancı öğrencilerle çalışma deneyimine ilişkin bir formasyon verilmeli.

10-14 yaşındaki çocukların özellikle evde kardeşlerinin veya akrabalarının çocuklarının sorumluluğunu üstlenmesi; bu yüzden okula devamsızlık, okuldaki eğitime odaklanamama ve sonra okulu bırakma gibi mevzularla çok sık karşılaşıyoruz.

10-14 yaş arasında nişanlanma vakaları var; bu da eğitimle ilgili odak noktalarının farklı noktalara kaymasına neden oluyor.

Nidjad Khamedov, AAR Japan

Türkiye'de biz 2012'de ilk toplum merkezimizi Urfa'da açtık. Orada çocuk koruma projemiz var. Okula gitmeyen çocukları para ile destekliyoruz ki aileleri okula göndersin. Kısa bir projeydi, bu yıl Ağustos ayında bitecek. Mardin'de çocuk koruma konusunda çalışıyoruz. İstanbul'da genelde sadece çocuklara odaklanmıyoruz, saha çalışması yapıyoruz. İstanbul'da okula gitmeyen çocukları İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yönlendiriyoruz, kaydolup okula gidiyorlar. Kimlikleri olmayan çocukları Göç İdaresi'ne yönlendiriyoruz.

Meltem Arıoğlu, Mavi Kalem

Aslında Yuva Derneği'nden biraz değindiniz, biz de özellikle 10-14 yaş arasındaki Suriyeli kız çocuklarıyla saha çalışması yürütüyoruz. Serkan Bey kız çocuklarının okullaşmasının erkek çocuklarından fazla olduğunu belirtti ama ilkokul çağındaki çocuklarda bir tık daha iyi olsa da, 10-11-12 yaşlarına geldiğimizde kız çocuklarında farklı bir durum oluşmaya başlıyor. Evdeki sorumluluklar; anne ve baba ikisi birden çalışıyorsa, evde kardeşleriyle veya yaşlı bakımıyla ilgilenme, çocuk yaşta evlilik, çocuk yaşta gebelik, bunlar sahada zaman zaman karşılaştığımız şeyler. Dolayısıyla, 10-14 yaş arası kız çocukları özel ilgi gösterilmesi gereken bir grup, buraya odaklanıyoruz. Şu anda onlara ulaşmaya çalışıyoruz. Orada bu problemler daha fazla öne çıkıyor, aynı zamanda okula gönderme konusunda ailelerin güvenlik kaygısı olabiliyor. Okul yolunda ya da okulda çocuğa herhangi bir şiddet ya da taciz durumu olabilir mi? gibi kaygılar ortaya çıkabiliyor.

Tam kız çocukları özelinde olmasa da, "okulda kendi dilini ve kültürünü unutmak gibi bir tehlikeyle karşılaşır mı?" gibi bir kaygıları olabiliyor ailelerin. Tabii ekonomik sebepler de çok önemli. Biz Balat bölgesinde çalışma yapıyoruz, ekonomik olarak yeterli şartlarda olmamaktan dolayı çocuklarını isteseler de okula gönderememe durumu çok yaygın.

Selçuk Şatana, İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 11 Nisan 2014 yılında operasyonel hale gelmiştir. Bizde İstanbul'da 18 Mayıs 2015 tarihinde operasyonu kolluk birimlerinden devraldık. Türkiye en fazla mültecinin yaşadığı ülke şu anda, ülkemizin bu özelliği İstanbul'da kendini çok daha fazla gösteriyor. İstanbul geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeliler açısından en kalabalık ilimiz durumunda. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü meseleye salt idari bir mesele olarak bakmanın ötesinde; sosyal, kültürel ve iktisadi anlamda da uyum meselelerini kendine misyon edinmiş hale gelmiştir. Bu noktada bizim özellikle son 2 yıldır İl Müdürlüğü'ndeki stratejik hedefimiz, kadın ve çocuklara ulaşmaktır. Burada elbette ki geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ön plana çıkmakta, ancak sadece onlarla sınırlı kalmayıp diğer yabancıları da kapsamaktadır. Bu anlamda öncelikli faaliyet alanımız, koruma masalarında bu kişilerin tespitiyle ilgili kurumlarla bunların yazışmalarını yaparak müdahale etmektir. Özellikle gün içerisinde tarafımıza ulaşan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin %5 ila %10 arasındaki kesiminin koruma noktalarına yönlendirildiğini şu noktada ifade etmek istiyorum. Bunun dışında sizlerin yaptığı değerli çalışmaların bazılarında ortak olarak faaliyet gösteriyoruz.

Ayşen Üstübcü, MiReKoc

Biz genel olarak, araştırma alanında çalışıyoruz ve ikisinin bir arada gitmesi gerektiğini düşünüyoruz; araştırmalar ve uygulamalar olarak. Başlamak üzere olduğumuz bir gençlik projemiz var. Suriyeli gençlerin hem okullaşması hem de daha sonrasında iş piyasasına katılımıyla ilgili bir çalışma olacak. 15-30 yaş arasını hedefliyoruz. Bunun dışında, bir araştırmaya başladık, İstanbul'daki ilçelerde belediyelerle ilgili. Bunu geliştirip TÜBİTAK'a başvuru yaptık araştırma ve geliştirme projesi olarak, yerelde nasıl uyum modellerinin çıkabileceğiyle ilgileniyoruz. Tabii bu kapsamda okullaşma en önemli sorunlardan biri. Genel olarak okullaşmada çocuk işçiler, ekonomik durumlar vs. gibi sebeplerden ötürü bir problem var. Bu nedenleri sayarken ailenin durumuna ve genel iş piyasasının durumuna baktığımızda okullaşma kendi içerisinde bir problemden ziyade aslında daha büyük bir problemin bir parçası olarak ortaya çıkıyor. Bu yüzden de her ne kadar biz o noktaya müdahale etsek de, diğer noktalara müdahale etmeden kapsayıcı bir şekilde çözemeyeceğiz.

Okullaşmanın bir sonraki adımı, yani okulda ne olduğunu düşündüğümüzde benim gördüğüm, Suriye okulları ve devlet okulları arasında fark var eğitim kalitesi açısından. Birçok aile devlet okulunun kalitesinin daha iyi olduğunu düşünüyor. Göç literatürüne göre, okullaşma bir aşama, ama göçmen çocuklar okulda en geride kalıyorsa hem onların motivasyonunu kıracaktır bu durum hem de iş piyasasına girdiklerinde dezavantajlı başlayacaklardır. Dolayısıyla, iki taraftan da bakmak lazım. Okulun içinde neler oluyor? Burada servis çok önemli, kişisel çabalarla çok iyi şeyler yapanlar var ama bazen de çocuklar kendilerini en arka sırada oturmuş buluyorlar ve hiçbir şey anlamadan bütün günü geçiriyorlar orada.

Merve Merdane, SCI

Biz Save The Children olarak, Hatay ilinde 2015'ten beri direk destek çalışmaları yürütüyoruz. Biz örgün eğitime destek ile başladık. Daha sonrasında benim de dahil olduğum projede yaygın eğitime destek vermeye çalıştık ama belirli engeller çıktı, proje tam olarak başlayamadı. Ancak örgün eğitime destek vermemizin nedenlerinden birisi olarak, ilk yaptığımız tespit çalışmasında uygulamaya geçmeden önce Hatay ilinde arkadaşlarımızın paylaştığı bütün benzer engelleri tespit etmiştik. Özellikle geçici eğitim merkezlerinin ihtiyaçları, çocukların ulaşım ihtiyaçları gibi temel tespit çalışmalarımız olmuştur. Bunun neticesinde çalışma başlıkları olarak, hala da devam eden geçici eğitim merkezlerini finansal destek ya da donanım, kırtasiye malzeme desteği gibi ve de geçici eğitim merkezlerine ulaşım desteğimiz devam ediyor.

Bunun yanısıra, sahada çalışan diğer sivil toplum örgütlerinden gelen arkadaşların belirttiği her engele katılıyorum, ama ekstra bir şey söylemek istiyorum. Geçiş süreci, yani geçici eğitim merkezlerinden Türk okullarına geçiş sürecinin yönetilmesinde galiba sivil toplum örgütlerinin desteğinin gerektiği bir noktadayız. Çünkü hem çok büyük bir topluluktan bahsediyoruz, Milli Eğitim'in çabaları aşikar o ayrı, hem de Suriyelilerin Arapça gördüğü bir müfredattan Türkçe görülen müfredata geçiş var ve çok büyük korkular söz konusu. Biz sahada bunları gördük. Çocukların ana dilini kaybetme korkusu, Suriye'ye dönerlerse denklik korkusu, gelecek korkusu, onun dışında kayıt esnasında bazı okullarda belki iletilen bilgilerin tam olarak anlaşılmaması neticesinde sorunlar var. Aslında bu noktada belki Milli Eğitim'in biraz daha diğer illerdeki taşradaki eğitimcileri desteklemesi, biraz daha bilgilendirmesi, aynı şekilde sivil toplum kuruluşunun ya da Milli Eğitim'in koordinasyonunda ailelerin bilgilendirilmesi önemli olacaktır.

Gamze Akarca, Maya Vakfı

Ocak ayı itibarıyla iki tane geçici eğitim merkeziyle ve Milli Eğitim Müdürlüğümüz'ün desteğiyle, iki geçici eğitim merkezine travmaya dayalı okul modelini uygulamaya çalıştık. Bu süreçte sahada karşılaştığımız sıkıntılarda hukuki bilgi yetersizliği ve ekonomik sıkıntılar vardı. Arkadaşlarımızın belirttiği gibi, genellikle dil öğrenmekle gelen asimilasyon korkusu vardı. Kimliklerini kaybedeceklerine dair bir korku hem çocuklarda direnç olarak çıkıyordu hem de ailelerde çok fazla dillendiriliyordu. Bunun da göz ardı edilmemesi iyi olabilir.

Muhtar Çokar, İKGV

Biz daha çok Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nde mülteci koruması ağırlıklı çalışan bir sivil toplum kuruluşuyuz. Alanda Suriyeli dışındaki mültecilerle de olan 10 yıllık deneyimimiz var. Çocuklar belirli bir yaşa geldiklerinde, özellikle kız çocukları ya evleniyor ya konfeksiyona gidiyor. Böyle bir sonuç var. Neden sonuç ilişkisi bakımından baktığımızda bunun mantığı biraz paradoksal bir nitelik gösteriyor. Sanki bu sonuçlar neden olmuş gibi geliyor. Aklımızı karıştırabilecek tarafı bu. Bu sonuçları ortadan kaldırmadan bunların neden

olmasını engelleyemeyeceğiz. Koruma ağırlıklı baktığımızda biz bunu hep bir engel olarak görüyoruz.

Çocukların çalışması, çocukların erken yaşta evlenmeleri, bunlar hep aslında sonuç gibi gözükseler de okullaşmanın önünde engeller. Bunu paradoksal bir şekilde çözmek çok zor. Bu bizi başka alanlara götürüyor. Eğer bu işte hiçbir ilerleme kaydedemeyeceksek çocuklara ne kadar Türkçe öğretilim, okullara yazdırmaya çalışalım, sonunda belli bir sınıftan sonra ayrılacak, evlenecek, konfeksiyonda çalışacaksa ve bu alanda sınırlı kaynağımız varsa neden bu alanda çalışmalar yapalım? gibi etik ağırlıklı, ahlaki ağırlıklı bir takım karar verme noktalarına kadar getirebiliyor bizi. Biz sadece Esenler ofisimizde eğitim adı verdiğimiz toplumsal merkezli çalışmalar yapıyorduk. Bunları Milli Eğitim Bakanlığı'nın kararından sonra sonlandırdık. İşin belki şaka tarafı, şu anda bizim küçük STK dünyamızda "eğitimin önündeki en önemli engel Milli Eğitim Bakanlığı'dır" bile diyebiliriz. Bu anlamda tabii STK'lar bir araya gelmişken İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden de bir temsilci varken bu konuda ne düşünüyorlar? Çok sorular gelecektir belki ama bu konuda şöyle sıkıntılarımız var, eğitim nedir? STK'lar hangi eğitimleri yapabilir? Bir izin süreci var mıdır? Devlet bir anlamda "önce bunları bir yasaklayalım. sonra bir görelim" aşamasına geldi. Biz de sonlandırdık.

Serkan Gür, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Biz sivil toplumun eğitim içerisindeki hareketliliği ya da eğitim kalitesine destek oluşuyla ilgili konuya çok açık bir taraftayız. Tam sahamızda bir vakıf var mesela, eğitimin tam ortasında beraber çalışıyoruz. Bu masadaki en az 3-4 organla da birlikte eğitim faaliyetlerimizi sürdürüyoruz.

Çocukların okullaşmasıyla ilgili çok büyük çapta bir projeyi hayata geçirmek üzereyiz. Buna, tam tersi, çok açık tarafta duruyoruz. Ama geçici eğitim merkezi derneği ya da altında geçici eğitim faaliyetlerini sürdürme hareketliliği vardı İstanbul'da, Suriyeli çocuklardan ücret alarak çocukların eğitimine katkı sunan oluşumlar vardı ve bu konu artık insanları dezavantajlı bir noktada sıkıntıya sokmaya başlamıştı ki, tam olarak devlet yapması gereken şeyi yaptı. "Eğitimin devlet eliyle devam etmesi gerekir" dedi, biz geçici eğitim merkezlerinin fiziksel koşulları da eğitime uygun olmadığı için okullarımıza transfer ettik. Okullarımızda eğitim öğretim faaliyeti sürdürmelerine vesile olduk.

Ama bizim çocuklarla eğitim faaliyeti yapmak isterseniz ilgili okula ve Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gelir, izin alıp geçici eğitim merkezinde faaliyetlerinizi sürdürürsünüz. Geziye götürmek istiyorsanız çocuklarımızı, kimlerle götüreceksiniz? Hangi noktaya kadar araçla gideceksiniz? Aracı kullanan şoför o aracı kullanmaya uygun mu? Ailenin izni var mı? O zaman izin veririz, siz de bizim çocuklarımızı alıp geziye götürürsünüz.

Açıkçası, tam tersi, sivil toplum kuruluşlarının desteğini çok almak isteyen bir Milli Eğitim yönetimi var. Özellikle İstanbul için söyleyebilirim. İkinci olarak da, söylediklerinizi çok iyi anlıyorum ama söylediğiniz şu; bir karar verdik biz, STK bünyesinde devam eden faaliyetleri STK bünyesinden isim olarak, algı olarak kurtarıp devlet tarafında devam ettirmek, ama

STK'nın desteğini almaya devam etmek. Belki o taraftan bunu farklı yansıtıyor olabilirler, çünkü onlar dışarıda verilen eğitimden o anda çok memnunlar. Ama bugüne geldiğimizde, verimliliğin geçmişe göre çok daha yüksek olduğunu gözlemliyoruz.

STK faaliyeti harici herhangi bir izin veremeyiz biz size. Ama sizin STK'nızla ilintili bir faaliyet, bizim çocuklara faydalı olacaksa tabii ki veririz. Herkes eşit bilgi donanımına sahip değil ve bakış açıları farklı. Dolayısıyla, merkezin dikkate alınması negatif gibi gözükse de pozitif bir şey. Yerelde belki yeterli olamamıştır, çünkü çok seri bir takım politikalar kullandık. Arkadaşlarımız bazı şeyleri kaçırmış olabilir, aslında bu toplantı tam bunun odağında. Birlikte koordineli olarak neler yapabileceğimizi konuşmak için buradayız.

Selin Altunkaynak, SGDD-ASAM

95 yılından beri faaliyet gösteriyoruz. 46 ilde 70'ten fazla ofisimiz var ve bunlardan 5 tanesi Çocuk ve Aile Destek Merkezi olarak geçiyor. İstanbul'da da Unkapanı'nda çocuk merkezimiz var. Özellikle Suriyeli çocukların eğitime katılımı konusunda önemli faaliyetler gösteriyoruz. Bu konuda ailelerden kimi zaman talepler geliyor, kimi zaman onlardan bilgi alıyoruz. Hepimizin gördüğü, özellikle servis ve kırtasiye masrafları konusunda ciddi sıkıntılar yaşıyor.

Özellikle yalnız ebeveyn olan ailelerde, bu yaş grubundaki kız çocuklarının kardeşlerine bakma gibi bir durumları oluyor.

Bizim en çok sıkıntı yaşadığımız konu, ailelerin kendilerini geçici hissetmesi ve bu sebeple eğitime çok da önem vermemeleri. Çünkü birçok aileden, "Bugün buradayız ama yarın burada olmayacağız. Ben şimdi yazdırsam yarın belki okuldan almak durumunda kalacağım. Bu sebeple biz tamamen yerleşene kadar eğitime erişmesine gerek yok" gibi bazı sözler alıyoruz.

Onun dışında aslında sosyal uyum kapsamında bazı sıkıntılar oluyor. Çocukların okulu bırakma nedenleri akran şiddeti olabiliyor kimi zaman. Bu sebeple, okullardaki sosyal uyum konusunu biraz daha geliştirmek ve STK'lara bunun neresinde bir rol biçebileceğimiz önemli.

Özgül Kapdan, KADAV

Kadınlar odaklı çalışmalar sürdürüyoruz. Çocuk konusu da bu bağlamda işimizin bir parçası. Çocuk koruma alanına giren belli başlı konulardan daha çok erken evlenme mevzuuyla ilgili sahaya bakmaya çalıştık geçtiğimiz 6 ayda. Birleşmiş Milletler kurumsal desteğini projeye kattı. Ebeveynlerin desteği olmadan, onlarla güven ilişkisi kurmadan çocuklara yaklaşmamız bile risk doğuruyor. Bu yüzden, mutlaka güven ilişkisini öncelikle ebeveynlerle kuracak şekilde, oradan başlayarak yürümek gerektiğini gördük ve bunu yaptık. Uğraşmak gereken konular, yaklaşmak gereken konular son derece ciddi konular ve aslında açmazda olduğumuzu da söylüyor. 14 yaşında hamile bir kız çocuğuyla ne yapmak gerektiğini, ona nasıl yaklaşmak gerektiğini, ne söylemek gerektiğini gerçekten etik olarak oturup düşünmek

zorunda kaldığımız çok anımız oldu. Sağlık desteği almasını sağlamak dışında herhangi bir şey yapamadık. Keza nişanlı çocuklar, ailesi tarafından evlenmeye hazırlanan çocuklarla konuşabilmek için annelerle konuşulmalı.

Anneleriyle belli bir süre, en azından 2-3 ayı alan güven ilişkisi kurmadan çocuklarının nişanlanmamaları gerektiğini konuşamazsınız. Konuşsanız da bir işe yaramaz. O karşılıklı bir iletişim süreci. Bu yüzden biz sahada evleri ziyaret şeklinde, tek tek ilişki kurmak şeklinde görüşmekten çok, sabit bir mekanda kadınlarla birlikte bir dayanışma ilişkisi kurabileceğimiz çeşitli yöntemlerle, atölyelerle bu ilişkiyi geliştirebileceğimiz, hem bizimle hem de bize güven anlamında hem birbirlerine destek için sabit mekanda atölyelerden, üretim faaliyetinin de olduğu bir çalışma düşündük. Bu çalışmanın aynı zamanda istihdama katılım konusunda yol açabileceğini düşündük. Bizim projemiz iptal oldu. Bakanlık bize doğrudan “yapamazsınız” demedi, Milli Eğitim Müdürlüğü “yapamazsınız” demedi ama böyle bir izin olmadığı için, böyle bir karar olduğu için komple projemiz iptal oldu. Biz bu çalışmanın etrafında çocuklarla ilgili daha başka küçük küçük çalışmalar yapıyorduk, onları da yapamadık. Şu anda bunu sürdürmek için yeni kaynaklar aramak durumunda kaldık ve çalışmamız kesildi. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde yaptığımız görüşmede, şunu söyledik: Biz kamunun görevini yapamayız. Bizim işimiz bu da değil. Ama bu kadınlar sizin okullarınıza dil öğrenmeye gelemiyorlar çünkü tutamıyorsunuz. Ama dil öğrenmek istiyorlar, ilk gördüğümüz kadın, ilk iş bizden dil öğrenmek istiyor. En azından sağlık hizmetlerine ulaşabilmek için, en azından komşusuyla iletişim kurabilmek için.” Biz şu anda Türkçe dersi veremiyoruz. Neden veremiyoruz? Biz bütün Suriyelilere Türkçe öğretilim demiyoruz. Tabii ki gelsin kadınlar Milli Eğitim'in okullarına. Ama bizim hiçbirini yapmamıza izin verilmedi.

Suriyeli kadınlar Halk Eğitim'in listesindeki eğitimlerin pek çoğunu alacak durumda değiller, sosyal olarak değiller. Dışarıya çıkmak için öncelikle evlerinden izin gerekiyor. Bu izin için bir miktar kazanç gerekiyor. Çıkamıyorlar sokağa zaten. Milli Eğitim kurslarına gelemiyorlar. Biz bunu hazırlayalım, hangi alanda yetenekli olduklarını belirleyelim. Cesaret verelim.

Serkan Gür, İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Biz yılda 1 milyon kişiye eğitim veriyoruz. Şu an itibariyle 20 bine yakın insana ve Suriyeli kadına eğitim vermişiz. Yani yaklaşık 20 bin yetişkine Türkçe eğitimi vermişiz Halk Eğitim Merkezleri'nde. Yaptığımız bir şeyi niye engelleyelim? Bakanlık bazı şeylerin merkezden çözülmesiyle ilgili bize işaret ediyor. Özellikle geçtiğimiz Temmuz ayıyla Ekim ayı arasındaki çok yüksek düzeydeki eğitim ve entegrasyon hareketleri, bazı projeleri sonraki aşamaya bırakmayı gerektiren bir noktaya getirdi bizi. Çünkü yapmamız gereken çok daha önemli bir şey vardı, çocukların örgün eğitime entegrasyonlarını sağlayabilecek hızlı politikaları hayata geçirmek. Bizim çalışmakla ilgilendiğimiz bir konu üzerine Bakanlık'ın onay vermeyeceğini düşünmüyorum. Bugüne kadar da böyle bir örnekle karşılaşmadım.

O nedenle, şu andan sonra belki bu tarz çalışmalarını yapmanız için bir zemin vardır diye düşünüyorum. Belki bugüne kadar olan kısımlar çok daha hızlı bir şeyler yapma noktasında,

bizler Bakanlık olarak o an yanlış kararlar vermiş de olabiliriz. Ama bu, bu saatten sonra bunun böyle olacağı anlamını taşımaz. Sizin bunu yapmaktaki isteğinizi anlamamız bizim için çok önemli. Özellikle şu ana kadar merkezden aldığım, sivil toplumun ürettiği projelerle birlikte devlet tarafından muhatap bulamıyor ya da cevap alamıyor olması. Bunu Genel Müdürlük'e taşıyacağım. Önümüzdeki günlerde de Genel Müdürlük'te sizlerle toplantı yapacaklar, geniş bir katılımı. Onlara ileteceğim, sizler de iletirsiniz. Sizler de davet edileceksiniz çünkü. Biraz daha böyle proje odaklı, organize proje odaklı çalışmalarla ilgilenmenin zamanıdır diye düşünüyorum. Bu düşüncemi her türlü platformda ileteceğim.

Ama kesinlikle Türkçe öğretimiyle ilgili hiçbir şeye izin vermeyeceğimizi söyleyeyim. Çünkü zaten Türkçe öğretimiyle ilgili yürüyen bir proje var. Suriyeli çocukların desteklenmesi projesi var. Bu proje kapsamında İstanbul'da 920 kişi işe alındı. Ve yaklaşık olarak 1000 kişi İlçe Eğitim Merkezleri'nde çocuklara Türkçe öğretiyor. Sizin Türkçe öğretmek gibi bir yetkiniz yok. Siz sivil toplum örgütüsünüz, eğitim kurumu değilsiniz. Sizin göreviniz, devletle işbirliğiyle Türkçe öğretimini desteklemektir.

Yazgülü Sezgin, UNHCR

Bu yıl Marmara Bölgesi'nde İstanbul, Bursa, Sakarya ve Edirne'de 35 tane toplantı düzenledik. Farklı yaş gruplarından mültecilerle buluştuk ve sorunlarını dinledik. Farklı tematik konularda konuştuk. Bunlardan bir tanesi, eğitim konusuydu. Aslında çoğu sizlerin doğrudan belirlemiş olduğu sorunları bizlere belirtmiş oldular. Bu toplantılarda toplam 165 kişiyle görüştük. Burada yaklaşık olarak %30'unu çocukların oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bizler için çocuklara ulaşmak biraz daha zordu. Çocuk işçiliği, çocuk evlilikleri ve güvenlik gibi sebeplerden ötürü aileleri tarafından yollanmak istenmediler. Ama çocuklarla da görüşebilme şansımız oldu.

Görüşmeler sonucunda finansal zorluklar, herkesin belirttiği gibi, en önemli nedenlerden biri olarak dikkat çekiyordu. Özellikle Bursa ilinde kız çocuklarının genellikle kuaförlük, dikiş nakış gibi ya da aradaki iletim faaliyetlerinde görev aldıklarını gördük. Ailenin, çocuğun meslek edindiğini düşünerek bir yerlere yolladığını fark ettik ama çocuklarla konuştuğumuzda çalışma saatleri kısmına bakıldığında, aslında meslek edindirmekten çok Milli Eğitim'in düzenlediği şekilde değil de, bir tanıdık aracılığıyla yerleştirildikleri yerler olduklarını fark ettik. Bu anlamdaki düzenlemelerde, Milli Eğitim kurumlarına yönlendirilmelerinin faydalı olabileceğini düşünüyoruz.

Özellikle kadınlar ve kız çocuklarıyla görüştüğümüzde, devlet okullarına gittiklerinde Arapçayı kaybetme korkusuyla ilgili bir vurgu yapıldı. Bu, biraz daha kültürel ve duygusal bir bağ da olabileceğini düşündürdü.

Güvenlik problemiyle ilgili kısımlarda bizlere belirli nedenlerden bahsedildi. Burada Geçici Eğitim Merkezleri'nden devlet okullarına geçen ya da devlet okullarına giden çocuklar daha çok öğleden sonra eğitim alan çocuklar oldukları için özellikle kış saatlerinde aileler kız çocuklarını okullara yollamak istemediğini, çünkü ulaşım problemi dolayısıyla çocukların yürümek zorunda kaldığını ve karanlıkta yürüdüklerini, güvenlik korkuları olduğunu belirttiler.

Son olarak şundan bahsetmek faydalı olabilir; genel olarak mültecilerle görüştüğümüzde haklar konusunda bilgi sahibi olmamaları en önemli fark ettiğimiz çıktılardan biriydi. Biz her toplantıda bu sosyal ekonomik destek modelini anlatıyoruz. Bununla ilgili belli gelişmeler ve destekler de var. Ama bu konularla ilgili olarak hiçbir bilgi sahibi değillerdi ve bizler baktığımızda özellikle kız çocuklarının bir okula gitme hakkı, kayıt prosedürleri ya da hangi şekilde gidebilecekleriyle ilgili bilgiyi anne ya da babadan alabileceğini düşündüğümüzde bu bilginin bizlerden onlara aktarılmadığı dikkat çeken bir konuydu.

Gülsün Kaya, ÇYDD

Kız çocuklarının okullaştırılması konusu, bizim de ana konularımızdan biri bildiğiniz gibi. Derneğimizde bu konuda deneyim birikimi var. En temelde ekonomik engeller var. Göçmenlik, mültecilik girince işin içine, bu sefer olağanüstü boyutta kültürel engellerle karşılaşılıyor. Ne yazık ki bu alanda deneyimimiz yok toplum olarak, sivil toplum olarak yok, devlet olarak yok. Devletimiz deneme yanılma yöntemiyle bence götürüyor. Belki yeni yeni biraz daha şekillenmeye başladı. Bu konu; uluslararası, siyasi bir konu. Onun getirdiği büyük zorluklar var. Bir sivil toplum örgütünün bu işin içinde yer almasını engelleyen şeyler arasında bence. Bunun bir para boyutu var, uluslararası yardımların kullanılma biçimleri var. Devletin bütün bunları organize etme konusunda ne yaptığını biz bilemiyoruz. En azından, hızlıca doğru hareket etmediği konusunda endişelerimiz var. Çünkü devlet, bizimle iş birliği yapma konusunda isteksiz. Bizimle derken, bütün sivil toplum kuruluşlarıyla olmadığını biliyoruz. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve benzer bakış açısına sahip kuruluşlarla iş birliği yapmak konusunda isteksiz.

Engellerden biri de, Türkiye'deki halkın bakış açısı. Suriyelilerin, göçmenlerin asimile olmak gibi bir korkusunun yanında Türkiyeli yurttaşların da Suriyelilere bakış açısı bir engel yaratıyor. Bu engel, kaynak yaratmamızı da zorlaştırabiliyor çocukların okullaşması veya başka sorunları çözmek konusunda. Projeyi uygulamak için yer bulmayı da zorlaştırabiliyor.

Aysel Madra, ERG

Ben daha çok işin araştırma kısmındayım. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bütün eğitim politikalarını takip edip savunuculuk yapıyoruz. Mültecilerle alakalı olarak da, geçtiğimiz aylarda bir rapor yayımladık. Bu raporda, sadece Suriyeli çocukların değil, bütün mülteci çocukların, eğitim akışını sağlamak için politika önerileri yaptık ama aslında konunun kapsayıcı eğitim çerçevesine oturtulması gerektiğini belirten bir rapordu.

Birçok konuda bilgi eksikliğimiz var. Sahada yapılması gereken çok acil şeyler var, ama bunların araştırmayla desteklenmesi gerekiyor. Mali ve insani kaynaklarımızı en etkin şekilde kullanmak için gerçekten araştırmaya ihtiyacımız var. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve Birleşmiş Milletler Örgütleri'nin bilgileri kamuya daha çok paylaşmasının çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Bizim daha nitelikli öneriler yapmamıza katkı sağlayacaktır.

Erken yaşta evlilikten çok bahsedildi, bununla ilgili araştırmalar yapılması ve araştırmaların desteklenmesi gerekiyor. Aileler bunu bir ekonomik çıkış olarak mı görüyorlar? Gerçekten geleneksel sebeplerle mi? gibi konuların araştırılması gerekiyor. İkincisi, Suriyeli kız çocukları ve genel olarak çocukların okullaştırılması desteklenirken sadece kaydettirmekle kalmamalı. Aslında takip edilmesi gerekiyor. Kaydedilen çocukların birçoğu daha sonrasında okula devam edemeyebiliyor çeşitli sebeplerden dolayı. Kız çocuklarının okullaşmasından bahsederken okula devamlarının izlenmesinin ve desteklenmesinin de aslında gündemimizde olmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Hamit Levent Evcı, TOG

Biz özellikle çocuklarla çalışan bir sivil toplum kuruluşu değiliz. Bir gençlik sivil toplum kuruluşuyuz. Diyarbakır'da, Hatay'da, Ankara'da 3 tane gençlik merkezimiz var. Sağlık danışma hizmetleri ve diğer ihtiyaçlarıyla ilgili çalışmalar yapıyoruz.

Aile, çocuğun güvenliğini başka birilerinin üzerinden sağlamayı tercih edebiliyor. Bir yandan gençlerin yeterli bilgiye doğru erişemediğini görüyoruz. Bilginin doğru aktarım araçlarıyla ilgili de bir ihtiyaç gözlemliyoruz. Gençlerle yaptığımız bir araştırmada, gençlerin okula devam edememe sebeplerinin çalışmak zorunda olmaları ve dil sorunlarıyla ilgili olduğunu gördük. Gençlerin yarısından fazlası okumak istediği halde çok azı okuyabiliyor. Kendi haklarıyla ya da yasal düzenlemelerle ilgili bilgi eksiklikleri çok fazla.

Nuran Kızıllan, Mavi Kalem

Derneğim adına, bugün burada olduğunuz için, bu tartışmanın parçası olduğunuz için ve sorunlara beraber bakıp bir sonraki oturumda çözümlere, ortaklıklara ve iş birliklerine bakacağımız için çok memnunum.

Biz Mavi Kalem olarak yıllardır kız çocukları özelinde çalışmalar yapıyoruz. Sadece kız çocukları değil; kadınlar, çocuklar ve genellikle göçle gelen topluluklarla çalışıyoruz. Çalışma bölgemizde Suriyeli topluluklar da var. Diğerlerine benzeyen ihtiyaçlarla, sorunlarla karşılaşıyorlar. Suriyelilerin tabii kendilerine has başka sorunları da var. Suriyeli kız çocuklarının da bu anlamda kendine has sorunları var.

Biz projemiz kapsamında 200 kız çocuğunu direk destekleyebilmek ve bir yandan da tüm Türkiye genelinde 10-14 yaş aralığındaki kız çocuklarının okullaşma oranının arttırılması için çalışmayı hedefledik. Burada risklerin belirlenmesi, özellikle kız çocuklarının neden okullaşamadıkları ve kendilerine has risklerle karşı karşıya kalmalarıyla ilgili kök nedenlerin belirlenmesi proje hedeflerimizden bir tanesi. Bunun için odak grup çalışmaları da yapmayı planlıyoruz.

Evde bakım yükü daha çok kız çocuğunun üzerinde oluyor, çünkü anne çok meşgul bir kadın ve her iki durumda da çocuklar okullaşmadan, Suriye'de de iyi bir eğitim alamamışsa, burada da buna entegre olamamışsa ve maddi ve gelenekçi toplumun öne koyduğu engelleri

aşamamışsa artık bir daha geri dönüşü olmaksızın eğitim hayatından tamamıyla bir kopuş yaşıyor.

Okullaşma temel bir çocuk koruma stratejisi olarak düşünölmeli. Okullaşma oranının artması, yani çocuğun güvenli, kontrol edilebilir ve kaliteli eğitime erişimiyle bir okul çatısı altında bulunması ve kendisine zarar verecek çocuk işçiliği, çocuk evliliği gibi birtakım risklerden daha az zarar görmesine yol açacaktır. Burada da sadece Milli Eğitim'e rol düşmediğini düşünüyorum.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımız'ın da bu anlamda çocuk koruma perspektifiyle bu konuya yaklaşarak önleyici koruma önlemleri alması gerektiğini düşünüyorum.

Maddi sorunlar gündeme getirildi, bildiğiniz üzere UNICEF'in önceliğinde ailelere şartlı eğitim destekleri var. Ancak bizim sahada tespitlerimiz bunların henüz tam olarak aktive edilmediği ve bazı sıkıntılar olduğu, kriterlerin tam olarak hayata geçmediği ve ailelerin yararlanamadıkları, ailelerin ciddi bir desteğe ihtiyacı olduğu yönünde. Bu durum bence birçok ailenin çocuğunun okullaşmasının önünde bir engeldir. Bunların bir an önce hayata geçirilmesi önemli diye düşünüyorum.

Esra Çatal, ASPB İstanbul İl Müdürlüğü

Tespitlerin bize iletilmesi halinde bölgelere göre inceleme talebinde bulunuyoruz ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir çocuk bizim bütün modellerimizden faydalandığı gibi, Suriyeli çocuklar da faydalanabiliyor. Bütün hizmet modellerinden faydalanabiliyor.

Yasser Dallah, Hayat Sür Derneği

2013 yılında Suriye sınırında bir çadır kentte yaklaşık 15 bin Suriyeli yaşıyordu. Orada bir okul kurduk, temel eğitimler ve çocuklara yönelik psikososyal destek veren bir çadır. Zengin, paralı, çirkin adamlar gelirdi o kampa, sözde yardım getiriyorlardı. 12-13-14 yaşındaki kızları alıyorlardı. Pazarlanıyordu kızlar orada. Kızın ailesine daha iyi bir çadır vaat ediyorlardı, şehir merkezine taşıyorlardı, 2-3 aylık kira sağlayıp o kızları alıyorlardı. Biz orada susmadık, 2-3 ay içerisinde bizim çadırımızı yıktılar ve bir daha oraya gidemedik. Bu insanlar hayat mücadelesi veriyorlar, her şeylerini kaybetmiş haldeler. Çaresiz, yönsüz insanlar. Biz birlikte hareket edersek daha fazla insana ulaşabiliriz ve kurtarabiliriz. Siz ne durumda olsanız çocuğunuzu satarsınız? Burada yaşayan Suriyeli insanlar sizin gibi insanlar. Her şeyini kaybetmiş, ülkelerini kaybetmiş gelmişler. Ben 2011'den beri bu alanda çalışıyorum. Bir kız çocuğunu kurtarırsanız bir aileyi kurtarmış olursunuz gelecekte.

Nilgün Yorgancıoğlu, Aydın Doğan Vakfı

Bizim Suriyelilerle ilgili özel bir çalışmamız yok ama kız çocuklarının okullaşmasıyla ilgili yıllardır çalışıyoruz. Pek çok sorun aslında tanıdık. Türkiye'de yaşayan kız çocuklarının yaşadığı sorunlara çok benzer sorunları Suriyeli kız çocukları da yaşıyor. Belki bu konuda biz biraz daha bilinçlendik, eğitimin önemini artık kabul ettik. Suriye kültüründe de muhakkak ki

eğitim çok önemli, öncelikler biraz değişmiş durumda zannediyorum. Savaş durumu çok farklı bir şey ve orada insanlar canını kurtarmaya çalışıyorlar. Sonra buraya gelip büyük yoksunluklar karşısında maalesef böyle acı olaylar yaşayabiliyorlar.

Bir yandan, ne yazık ki zaman zaman toplumsal tepkilerle de karşılaşabiliyorlar. Biz birlikte olduğumuza göre, bu insanlarla bir toplum halinde hep birlikte yaşadığımızı göre, bence bunları aşmamız lazım.

Anne babaların yasal haklar konusunda bilinçlenmesi gerekiyor ve çocukların da bu haklara sahip olarak yaşamlarını devam ettirmesi gerekiyor. Bu yüzden, tüm kamuoyunun bilinçlendirilmesi, bilgilendirilmesi çok önemli diye düşünüyorum.

Eğitim sisteminden kopmalar ve içinde olmamalar devam ettikçe zamanla daha büyük problemler karşımıza çıkacak.

Araştırma sonuçlarının tüm halkla paylaşılması gerektiğini düşünüyorum. Elde edilen bilgiler, yaşanan bazı olaylar bakış açısının değişmesine de yardımcı olabilecektir. Bu konuda biraz daha açık bilgiye ihtiyaç var diye düşünüyorum.

Esin Demircioğlu, Türk Kızılayı

Daha çok konuşmaya ve deneyim paylaşmaya ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Bunu bence daha fazla, daha başka konularda da yapmalıyız.

2015 yılından beri toplum merkezleri aracılığıyla krize psikososyal destek kısmında Kızılay'da destek veriyoruz. Şu anda 10 toplum merkezimiz var. İstanbul'da da 2 toplum merkezi var, bunlardan biri Bağcılar; ben Bağcılar adına katılıyorum.

Okullaştırma bizim yaptığımız programlardan bir tanesi, Bağcılar geçen sene Ağustos ayında açıldı ve açılır açılmaz Eylül ayında Bağcılar İlçe Milli Eğitim ile görüştük ve dedik ki: "Biz çocukların okula kaydolmasına destek vermek istiyoruz. Beraber bir koordinasyon sağlayabilir miyiz?" Onlar da bu teklife sıcak baktılar ve okul müdürlerini toparlayıp dediler ki: "Kızılay böyle bir şeye destek vermek istiyor, lütfen destek sağlayın." Okul müdürleri de destek oldular. Böylece, bize gelen 115 çocuğun okul kaydını yaptırdık. Tercüme desteği gibi konularda destek olduk. 115 bizim yazdırdığımız çocuk vardı ama orada kapıya gelen çocuk da kayıttan dönmedi. Kimliği olmayan çocuklar da okula kaydedildi. Sadece okula kaydettirmek yetmiyor, takibini de yapmak gerekiyor. Biz ikinci dönemin sonunda psikologlarla rehber öğretmenlere, öğretmenlere ve okul müdürlerine destek vermeye devam ettik. Okul içerisinde de çalışmalar yürüttük. Akran zorbalığıyla ilgili, iki tarafı kaynaştırmaya dair bazı eğitim programları yaptık.

İkinci dönemin sonunda o 115 çocuktan kaçının devam ettiğine bakmak için bir çalışma başlattık. 115 çocuktan 62 çocuk okula devam ediyordu. Diğer çocukların bırakma sebepleri de; 9 tane çocuk işçi vakası, 14 çocuğa hiç ulaşamadık, 15 çocuk öğretmenler ve akran zorbalığı nedeniyle bıraktığını ilettiler, 16 tane de dil bariyeri nedeniyle bırakan vardı. Bu

çalışmanın sonunda "3 ayaklı bir şey yapalım" diye biz hem ailelerle hem okul yönetimiyle hem de STK'larla odak grup çalışmaları yaptık. Bunun yakında raporu çıkacak, sizlerle de paylaşıyor oluruz.

Okullarda öğretmenlerin çoğu aslında ne yapacağını bilmiyor. Orası bilmedikleri bir alan ve o bilmedikleri alana girmekten korkuyorlar. En kolay olan, o çocuğu en arka sıraya oturtmak oluyor. Öğretmenlerin çok fazla desteklenmesi gerektiğine inanıyorum.

Bunun dışında biz bir şeyler yaparken Suriye'yi çok dışarıda bırakıyoruz. Suriye'deki sistemi bilmiyoruz. Kültürel kodlarla ilgili şeyleri bilmeden bütün her şeyi şekillendirdiğimizi düşünüyorum. Onlara dair bir şeyleri koyduğumuzda, onları daha çok dahil edebileceğimiz gibi geliyor bana.

Ailelerde gelecek kaygısı çok fazla var. "Okula gidecek de ne olacak?" düşüncesi var. Bağcılar'da çok fazla tekstil atölyesi var, çok fazla çocuk işçiliğiyle karşı karşıya kalıyoruz, 8 yaşındaki çocukların çalıştırıldığını görüyoruz. 8 yaşındaki bir çocuğun çalıştırılmasıyla ilgili konuştuğumuzda "çalışsın, en azından üstünü başını alır" diyorlar. Ailelere eğitimin kısa vadeli değil, uzun vadeli olduğuyla ilgili bir şeyler vermek gerektiğine inanıyorum. Türkiye'deki okul sistemine dair çok fazla bilgileri yok. Bununla ilgili Amerika'da güzel örnekler var. Göçmen olarak gelen ailelere rehber kitapçık hazırlanıyor ve bütün sistemi öğrenebiliyorlar. Belki bizim okul sistemimizi anlatan geniş çaplı Arapça bir şey yapmak gerekir diye düşünüyorum.

En çok karşılaştıklarımızdan birisi de akran zorbalığı, Türkiyeli çocuklar "Aman çocuğum ona yaklaşma", "Aman çocuğum onunla iletişim kurma" gibi şeylere maruz kaldıklarından arada bir duvar oluşuyor ve öğretmenler bu duvarı nasıl aşacaklarını gerçekten bilmedikleri için dahil etme sürecini gerçekleştiriyorlar.

Tartışma ve Sorular

- Geçtiğimiz hafta şartlı eğitim yardımının açılışı oldu Ankara'da, orada Milli Eğitim Bakan Yardımcımız şartlı nakit desteğiyle ilgili son rakamları paylaştı. Sizlerle o rakamları paylaşabilirim o toplantıya katıldığım için. 2017 Aralık'ın sonuna kadar toplamda 230 bin çocuğa ulaşma hedefi var şartlı nakit programının. Şu ana kadar ilk yüklemesi Mayıs 2017'de yapılmış. Dolayısıyla hala şartlı nakit sisteminin çok başlarındayız. Bakanımızın verdiği rakama göre, 33 bin kart üzerinden 56 bin çocuğa yükleme yapılmış. Şu ana kadar 2 milyon kişiye ulaşılmış ve 1 milyar TL harcama yapılmış, ağırlıklı Türk çocuklar ve dezavantajlı çocuklar. Ödeme tutarları da, kızlara aylık 40 TL, erkeklere 35 TL şeklinde olacak. Okul hazırlığı için de başlangıç olarak 100 TL yüklenecek.

- Birkaç arkadaşımız aynı konuya değindi, "güvenlik problemi" denildi, "taşıma problemi" denildi, "akşam geç saatte eve dönüş" denildi. Aynı çocukların iş hayatına sürüklendiğini de söylendi. Okula giderken güvenliği engel olarak gören aileler, acaba çocukları iş hayatına iterken neye dayanarak (hangi güvenlik gerekçelerine) itiyorlar. Geç vakitlerde toplu taşıma

araçlarında dilenen, mendil satan bir ton çocuk var. Orada da bir güvenlik açığı var. Aileler acaba bunu nasıl açıklıyorlar? Acaba güvenlik sorunu var diyen STK'cılar buna bir şey diyebilecek mi?

- İstanbul'da bir ihtiyaç analizi çalışması yaptık. İstanbul'da, 2016 Nisan verileri bunlar, çok ciddi açlık sınırında yaşıyor aileler. Konu aslında açlık. Türkiye'nin genelinde açlık sınırında değiller ama İstanbul'da çok ciddi açlık sınırında yaşıyorlar, dolayısıyla eğitim açlığın olduğu yerde maalesef ikinci plana düşüyor. Konu burada çocukların açlıktan ölmek için sokaklarda çalışıyor olmaları.

- Eğitime gelmeden önce acaba başka bir şeylerin de mi iyileştirilmesi gerekiyor ya da bu iki çalışmanın paralel mi gitmesi gerekiyor? Maddi olarak biraz iyileştirme ve akabinde eğitim. Hangisi öncelikli? Paralel giderse daha mı iyi olur? Sadece eğitimle sınırlanamamak daha mı doğru olur?

- Aslında Nuran arkadaşımızın da belirttiği gibi, eğitimin pek çok bacağı var. Maddi zorlukların aşılması, kız çocuklarının erken evlendirilmesi, erken gebelik, çocukların geleceğe hazırlanması, tanımadığı toplumda yaşamının kurallarını/kodlarını öğrenmesi de var. Ama okullaşmayla ilgili dile getirilen sıkıntılardan bir tanesi ikinci öğretim daha geç saatlerde olduğu için çocukların gidip gelmesinin problem olarak görülmesi.

- Evlendirmenin nedenlerinden bir tanesi: "kızın başına iş gelmesin". Dolayısıyla ne kadar erken evlendirirlerse ve kendi tanıdıklarıyla evlendirirlerse bu bir çözüm; bir de Türkiye'de kalmak için TC vatandaşlarıyla evlendirme yoluna gidiyorlar. Yasal olan ve olmayan evlilikler var, o da işin ayrı bir odak noktası.

İşverenle arasında bir tartışma çıktığında, biz sahada olduğumuzda böyle örnekler de görüyoruz, nereye gideceğini, nereye şikayet edeceğini, bir zorbalık uygulandığında şiddetle karşılık verme durumunda daha güçsüzler. O yüzden, Türkiye toplumu olarak bizim de Suriyeli ve Türkiyeli kız çocuklarının yanında olmamız, okullaşma yolunda belirli bir politika oluşturmamız gerekiyor.

- Çalışma nedenlerini konuştuk. Evde başka çalışan olmadığı için, yarısının çocuklarının mecburen çalıştığını biliyoruz. Kadınların tavrı da "bizim bir işimiz olursa çocuklarımızı okuldan almayı tabii ki isteriz" yönündeydi. "Çocuk çalışsın, bir iş öğrensin tavrı da var" ama bu daha çok büyük yaş grupları için, okula gidemeyenler için ve kız çocukları için. 15 yaşından sonra evlenmesinin daha doğru olduğunu, kültürel kodlar anlamında daha doğru olduğunu söyleyen kadınlar var. Ama daha çok ekonomik nedenlerle çocuklar çalışıyor.

8. Suriyeli Kız Çocuklarının Okullaşmasında Çözüm Önerileri

Bu bölümde Suriyeli kız çocuklarının okullaşması konusunda çözüm önerileri, toplantıya katılan kurumların temsilcilerinin bakış açılarına yer verilerek paylaşılacaktır.

Esin Demircioğlu, Türk Kızılayı

Odak grup toplantıları yaptık; ailelerle, STK'larla, akademisyenlerle ve okul yönetimiyle. Öğretmenlerin gerçekten desteklenmesi gerekiyor. Orası bir korku alanı ve girmek isteyen öğretmenler de giremiyorlar. En sonunda çareyi çocuğu en arka sıraya oturtmakta buluyorlar.

Çocuklarını çalıştıran ailelere bunun kısa vadeli bir plan olduğunu ancak eğitimin uzun vadede o çocuğa nasıl kazançlar sağlayacağını aktarılması gerektiğini düşünüyorum. İnsanlar şu anda uzun vadeli planlar yapamıyorlar ve bu çok anlaşılabilir bir şey. Hayatın devam ettiğiyle ve kendilerinin de bir geleceğinin olduğuyla ilgili bir güçlendirme yapılabilir. Kültürel kodları bilmiyoruz, bu konuda bir şey yapan pek fazla STK yok. Kodları öğrenmeye ihtiyacımız var. Türkiye'deki eğitim sisteminin anlatılmasına yönelik bir ihtiyaçları var.

Yasser Dallah, Hayat Sür Derneği

Özellikle kız çocuklarına ulaşmak için aileleri ikna etmek gerekiyor. Ailelere yönelik seminerler yapılmalı, bu konuda aileleri teşvik etmeliyiz. Ekonomik şartlarını geliştirmek adına eğitimin önemini anlatmak lazım. Yapılacak çok iş var, bir noktadan başlamak lazım. Birbirimizin tecrübelerinden faydalanarak daha kolay, daha hızlı ve daha etkili şekilde yapabileceğimize inanıyorum. Sistemde çok boşluk var, bunu hep birlikte doldurabiliriz.

Esra Çatal, ASPB İstanbul İl Müdürlüğü

Sosyal ekonomik destek modelinden bahsetmek istiyorum. Müdürlüğümüze bağlı 21 tane sosyal hizmet merkezi var. Açılım aşamasında olan 6 tane daha merkezimiz var. Meslek elemanı raporuna bağlı olarak, uyruğu ne olursa olsun destekte bulunuyoruz. STK'ların raporlarını da değerlendiriyoruz. Birçok dernekle zaten çalışıyoruz. Erken yaşta evlilik ya da ekonomik yoksunluk nedeniyle eğitime devam etmeyen çocuklara destek oluyoruz, eğitim durumlarının takibini yapıyoruz.

Nuran Kızıllan, Mavi Kalem

Burada temel sıkıntılar, veri eksikliği ve tam olarak resmi göremememiz. Okullaşma oranında kız çocuklarının daha yüksek oranda olması, tam olarak reel durumu ifade etmiyor bile olabilir. Çocuğun yüksek yararı gibi bir konu var ki, çoğunuz o değerlendirme bilgisine ve deneyimine sahipsiniz. Biz bugüne kadar bu konuda ilk defa Suriyeli kız çocuklarıyla çalışmıyoruz, daha önce de çalıştığımız bir konu bu. Kimi mülteci çalışmadığını söylüyordu, kimi kız çocuğu çalışmadığını, kadın odaklı çalıştığını...

Çocuk işçiliği konusu sadece erkek çocukları ilgilendirmiyor, kız çocuklarını da ilgilendiren bir konu. Özellikle mevsimlik tarım işçileri, konfeksiyon işçileri anlamında...

Sonuç olarak aslında sizlerin bu konunun birer sözcüsü olabilmelerini; sadece bir Mavi Kalem projesi olarak değil, sadece bu insanların meselesi değil, hepimizin meselesi olmasını istedik. Hepimiz kendi kurumlarımızda bu başlık altında, bu grubun ihtiyaçlarına yönelik bakış açımız, müdahalemiz anlamında; o kız çocuğuyla karşılaştığımızda ne yapacağımızı bilemez hale geliyoruz. Ama başımızı çevirdikçe o kız çocuğunun hayatı daha da ağırlaşıyor. Burada bulunan her kuruluşun, bulunamayanların da, payına düşen kişisel bir sorumluluk olduğunu düşünüyorum. Çünkü sahiplenilmeyen bir konu; sahiplenilmedikçe, görünür olmadıkça da riskleri çok. Önümüzde bir eylem planıyla sorumlu hissedebileceğimizi düşünüyorum ben bu noktada. Farklı çalışma biçimleri geliştirebileceğimizi düşünüyorum. Çok umutluyum bu anlamda, umarım sizler de umudumu paylaşırsınız.

Hamit Levent Evcı, TOG

Burada sorunları konuştuk hep beraber; herkes aynı şeyi söylüyor, birçok alanı var. Kız çocuklarının okullaşma ya da okullaşmama oranını konuşacağız derken bir sürü alt başlığı var. Çözüm önerileriyle ilgili; buradaki hatta burada olmayan kurumların da ortak bir bilgi ağı, bilgi akışı sağlayabileceği mekanizmalar kurmak; o koordinasyona katkı sağlamasıyla beraber STK'ların birbirine destek olması açısından önemli. Hepimizin birbirinden farklı imkanları ve imkansızlıkları var. Birbirimizden öğrenecek çok şeyimiz var. Bir yandan, bu çalışmaları yaparken tek başımıza yapmamamız da önemli. Biz gençlik merkezlerinde çalışırken gençlere sağlık hizmetlerini Suriyeli gençler aracılığıyla gönderiyoruz. Çünkü orada kültürel kodları bilmekle ilgili bir engel yok, dil bariyeri yok. Bir taraftan gençleri güçlendiriyoruz, bir taraftan o hizmetin sağlanmasıyla ilgili bir alan yaratıyoruz. Bu ikisi birbirini destekliyor, görece daha iyi ve gönüllü çalışmalara katılabilecek Suriyeli insanlarla beraber bu çalışmayı başlatmak.

Çok konuştuğumuz temel ihtiyaçlar var. Türkiye'de Suriyeli kız çocukları öncesinde de okullaşmayla ilgili temel sorunlar var. Bir çocuk okula gittiğinde beslenmesi yoksa, arkadaşları kıyafetinden dolayı dalga geçip ötekileştiriyorsa zaten okulda kalmıyor. Ülkedeki bu kutuplaşma hali bir güvensizlik ortamı yaratıyor. Türkiye'de uzun yıllardır yaşayan, aynı dili konuşan, aynı yere giren çıkan, benzer hizmetler alan insanlar olarak bile birbirimize güvenmiyorken dil bariyeri olan, doğrudan bu ülkenin haklarından yararlanamayan bir kişi nasıl güvensin, nasıl o bağı kursun? Kendi içimizde bile, dildeki ötekileştirmeyi tekrar tekrar üretiyoruz. Dolayısıyla, belki yapmamız gereken şeylerden biri de bu bütünleşme. Beraber daha iyi nasıl yaşayabileceğimizle ilgili toplumsal bir farkındalık yaratmak ve buraya katkı sağlamak.

Aysel Madra, ERG

Suriyeli kız çocuklarının okullaşmasıyla ilgili birçok şey yapılması gerekiyor, ama aslında geçmişten öğreneceğimiz bir sürü ders de var. Bir bilgi birikimimiz var, bunu kullanmamız lazım. Bunu bir fırsata çevirmemiz lazım. Genel olarak eğitim sistemini güçlendirmemiz gerekiyor ki Suriyeli kız çocukları için çözdüğümüz sorunları 3 sene sonra başka bir ülkeden gelen başka mülteciler için çözmek zorunda kalmayalım. Bence akademiyle sahanın daha çok işbirliği içinde olması gerekiyor. Sahadaki insanlar sahayı çok iyi biliyor ama akademisyenlerin de başka bir etkileri var. Burada sadece sosyal bilimlerden bahsetmiyorum; teknolojik araştırmalar yapan kurumların da bir araya gelmesi önemli.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın benim anladığım kadarıyla bakış açısı şu: "Bizim zaten sahada insanımız var, operasyonel kısmı biz yapabiliyoruz." Sivil toplumun bu önerilerle gelmesi onları hiç ilgilendirmiyor. Onların esas bize aktardığı şey, kaynak sıkıntılarının olduğu. Milli Eğitim Bakanlığı diyor ki: "Biz personele %80 bütçemizi ayırıyoruz, ayıracak çok az kaynağımız var. Biz Milli Eğitim Bakanlığı olarak vakıflara gidip fon isteyemiyoruz. Fonla birlikte gelin." Bunu da size aktarmak istedim ki belki işimize yarar.

Ayşe Beyazova, Akademisyen

Ben yaptığım çalışmada anne babalarla görüştüm. Eğitim alanında, İstanbul'da özellikle, çocuklarına eğitim sunmaya çalışırken neler yaşıyorlar, ne tür güçlüklerle karşılaşıyorlar? Yaklaşık 69 çocuk vardı, 20'si okula gitmiyordu. Kalanları da yarı yarıya gibi geçici eğitim merkezlerine ve devlet okullarına dağılmıştı. Bu yıl hükümetin de kararıyla geçici eğitim merkezlerinin yaklaşık 3 yıl içerisinde kapatılması ve tüm Suriyeli çocukların da devlet okullarına dahil olmasıyla daha çok çocuk devlet okullarına kaydı.

Araştırma çok geniş ama süre kısıtlı olduğundan birkaç şey paylaşmak istiyorum. Bir tanesi, herkesin takdir edebileceği gibi Suriyeli ailelerin ekonomik durumları çok yetersiz. Sosyal çevreleri de Türkiye vatandaşı olup ekonomik yetersizlikler yaşayan bir aileden çok daha farklı. Böyle bir aile belki çocuğun okuldaki ihtiyaçlarını karşılamak için kendi sosyal çevresinde harekete geçebilir, o tür kaynaklar devşirebilir. Parası yok belki ama öğretmenle iletişim kurabilir. Suriyeli ailelerin bunu yapma şansı da yok. Bunu dikkate almak gerekiyor. Kültürel sermaye dediğimiz kendi eğitimlerini de Türkiye'de çok fazla değerlendiremiyorlar. Hem çalışma bağlamında değerlendiremiyorlar, iş bulamıyorlar veya bulsalar bile çok kötü koşullarda olabiliyor. Kendi eğitimlerini okula giden çocuklarını desteklemek için kullanma çabası içerisinde. Ama bir dil engeli var. Dolayısıyla politikalar üretilirken aslında anne babaların sahip oldukları sosyal çevreyi genişletecek şekilde politikalar üretilmesi; kendi deneyimlerini kullanabilecek şekilde politikalar üretilmesi önemli. Çocuğun eğitime katılımı için de çok önemli.

Göç ve savaştan kaçma sürecinde eğitim tutunmak için bir dal gibi aslında, çünkü bir devamlılık sağlıyor onların hayatında. Aynı eğitim olmayabilir, örneğin Türkiye'deki okullarda çocuklar ciddi ayrımcılığa uğrayabiliyor, zorbalıkla karşılaşabiliyor ama yine de düzenli olarak

her gün çocuğun okula gidiyor olması, hem çocuk için hem aile için çok değerli. Güven ve devamlılık hissi veriyor, tamamen dağılmış olan hayatın içerisinde. Eğitime verilen önemi dikkate almak gerekiyor diye düşünüyorum. Çocuğun eğitime katılmaması aile için de çok önemli.

Geçmişte Suriye'deki eğitimlerine ve buradaki eğitimlerine baktım. Gelecekte nasıl bir eğitim hayal ediyorlar? Orada eğitime atfedilen anlamlara bakınca güç, kendi ayakları üstünde durma, bağımsızlık, gelecek, umut gibi olumlu kavramlar ve büyük bir anlam atfediliyor, ama bugün Türkiye'de yaşadıkları deneyim bununla çok ilişkilendirilebilecek düzeyde değil. Bunun da dikkate alınması gerekiyor. Kendi kültürlerini ve dillerini korumayı çok önemsiyorlar.

Suriyelilerin geçiciliği ve kalıcılığı konusunda da ciddi bir değişim oldu. Devlet okuluna gönderseler de mesela çocuğun ayrımcılığa uğramasından ve pek çok nedenden dolayı içlerinde bir şey kalıyor. Geçici eğitim merkezine gitse çocuk, bu sefer Arapça öğreniyor dersleri anlıyor, ama entegre olamayacak. Nitelikli bir eğitim alamayacak. Nereye gönderseler çelişki oluyor sanki. Devlet okullarına kaydoldukları zaman çocuklar, benim araştırmamda yaklaşık 23 çocuk, devlet okuluna gidiyordu. Olumlu deneyimler yaşayanlar da vardı, ama çok olumsuz deneyimler yaşayanlar da vardı.

Genel olarak şöyle kabul gören bir şey var, hem anne bana nezdinde hem de gittikleri okuldaki öğretmen veya müdür nezdinde zor bir dönem yaşayacaklar. Diyor ki müdür aileye, "6 ay dışınızı sıkın geçecek" veya "3 ayda geçecek." Zaten okul çok davetkar değil, müdür davetkar olsa bile akranları davetkar olmayabiliyor, ayrımcılık yapıyorlar. Öyle bir süreç var, çocuktan çocuğa fark eden. Benimle konuşan bir baba vardı mesela, "3 ayda bunu aştık" dedi. 1 yıldır okulda olup hala zorbalığa uğrayan çocuklar da vardı. Zorluk dönemini aşacak politikalar üretmek gerekiyor. Anneler okula katılıyorlar genelde ve Türkçe öğrenme olanakları daha fazla benim gözlemlediğim kadarıyla, babalarla karşılaştırıldığında. Anneler çocuğu destekleyebilmek için birlikte öğreniyorlar. Bu büyük bir avantaj.

Aileyle okul arasında büyük bir mesafe var, o mesafeyi aşmak için taktikler üreten öğretmenler de var. Kendisi çocuğun evini ziyaret eden, mesafeyi kendi aşmak için çaba gösteren öğretmenler de var. Okulu anneler için de bir öğrenme ortamına dönüştürmek bence çok avantajlı olur. Çocuğun zorlanma dönemini kısaltacak bir şey bu.

Gülsün Kaya, ÇYDD

Bizim deneyimlerimiz, 20 yıldır kız çocuklarının okullaşması konusunda çalışan bir dernek olarak, kız çocuklarının okullaşmasını engelleyen iki ana neden varsa biri geleneksel biri ekonomik nedenler diye özetleyebilirsek bunu, ekonomik nedenlerin çok daha büyük engel yarattığı doğrultusunda. Bu nedenle bizim kız öğrencilere yönelik burs projelerimiz çok fazla. Aileyi ekonomik olarak desteklediğinizde sıra kız çocuğunun eğitimine de gelebiliyor. Bu deneyim Suriyeli mülteci çocuklar için de işe yarayabilir diye düşünüyorum.

Biraz önce söylendiği gibi, işbirlikleri çok önemli. Çukurova Üniversitesi, Seyhan Belediyesi, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Çukurova Şubesi ve Türk Tabipler Birliği'nin Adana Seyhan'daki Sığınmacılar Durum Tespiti ve Acil Çözüm Önerileri adlı bir raporu var. Acil olanı temel ihtiyaçlar, ama elbette yalnızca onunla sınırlamamak ve hemen arkasından tespit edilen durumların her birine ilişkin çözüm üretmek gerekiyor. Devletle işbirliği içerisinde yürümek zorunda bu tür projelerde, bizce belediyeler çok önemli.

Bizim yürüttüğümüz proje sadece kızları ve sadece Suriyelileri kapsamıyor ama önemli bir model oluşturacak diye düşünüyorum. Üretimden eğitime çocukları almayı hedefliyor. Her çocuk için tek tek program yapılıyor, 60 çocuğu kapsıyor şu anda, 3 yıllık bir proje. Sadece tekstil alanıyla ilgili, çok büyük firmaların desteğiyle 16 yaşından küçük, tekstilde çalıştırılan çocuklar saptanıyor. Bu uluslararası firma, kendisiyle iş yapan taşeron firma veya tedarikçi ile yaptığı sözleşmeye uymayan ve çocuk işçi çalıştıran firmalara müfettiş gönderiyor. Çocuk işçi çalıştırıyorsa onu saptıyor, sonra da o çocuk Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ile birlikte eğitime kazandırılıyor. Çok masraflı, her çocuk için büyük yatırımlar yapılıyor. Çocuğun o işten kazandığı para aileye aktarılıyor. Aile buna rağmen çocuğu çalıştırmamasın diye izleniyor. Aileden birine iş sağlanarak çocuk eğitime kazandırılmaya çalışılıyor.

Suriyeli mülteciler konusu toplu çözümleri de kapsayabilir, ama tek tek çocukları da dikkate almak zorunda. Her bir çocuğa yönelik projeler yapılmak zorunda olduğunu düşünüyoruz biz. Belki Adana'daki rapor doğrultusunda, sadece şu anda, kız ya da erkek ayrımı yapmadan, Suriyeli ailelerin temel ihtiyaçlarını gidermeye yönelik bir şey yapılabilir.

Laik ve Bilimsel Eğitim Platformu diye bir platform oluşturduk. Bu platformda uzun zamandır hiçbir araya gelmemiş kuruluşlar var. İki örnek verebilirim: Eğitim İş ve Eğitim Sen. Bu kuruluşların çalışma grupları var. Üniversiteli öğretim üyeleri, dernekleri de var. Bizim gibi eğitimle ilgilenen sivil toplum örgütleri var. Güncel sorunlar diye bir başlık altında mülteci çocuklar da platformun çalışma alanı içinde.

Aslında toplumumuzda gerçekten çok zengin bir deneyim var, birikim var, bilgi var; fakat bunlar çok dağınık ve küçük küçük yürüyor. Belki benzeri gruplarla da bu çalışma bir arada yürütülebilir. Devletle ilişkimiz bozulduktan sonra okulla iş birliği yapamaz hale gelince artık neredeyse hiçbir projemiz devletle ilişkili değil. Biraz TEGV'in modeline benzeyen bir çalışma yapıyoruz. Kendimiz mekanlarımızı oluşturuyoruz ve kendimiz kullanıyoruz. Binaları yapıp devlete veriyorduk eskiden, artık bunu yapmıyoruz. O alanda çocuklara yönelik eğitimler yürütüyoruz. Böyle mekanlarda ortaklaşa projeler yürütebiliriz, Suriyeli kadınları ve dolaylı olarak kız çocuklarını desteklemek için.

Yazgülu Sezgin, UNHCR

Öncelikle haklarla ilgili bilgilendirme kısmında, mültecilerimizden bize gelen artık biraz daha farklı yöntemleri kullanmayla ilgili geri dönüşü. Biraz daha kendi içlerinden kişilerin belirlenip onlara bilgileri dağıtmasıyla ilgili bir geri dönüş olmuştur. Ayrıca sosyal medya kullanımıyla ilgili yapılan araştırmalarda, çok büyük bir kısmı kullandığı için belki hangi sitelerde olduklarını, hangi facebook gruplarına üye olduklarını araştırmak ve bunlar üzerinden bilgileri dağıtmak faydalı bir çalışma olabilir diye düşünüyoruz.

Bizlerin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğü'yle yapmış olduğu bir eğitici eğitim programı vardı. Aile eğitimi programı sonucunda yaklaşık 24 tane Suriyeli eğitimci ortaya çıktı. 14 tanesiyle bu sene yeniden iletişime geçtik ve onlara bir eğitim daha verildi. Bu eğitimin içerisinde çocuk işçiliği, çocuk yaşta evlilikler ve eğitim hakkına erişimle ilgili kısımlar da mevcuttu. Çünkü kendileri bize toplumlarından en fazla aldığı soruların bu konularla ilgili olduğunu belirttiler. Şimdi bu kişiler, sosyal hizmet merkezlerinde, belediyelerde ve sizlerin toplum merkezlerinde eğitim vermeye başlayacaklar.

Kamu spotlarıyla ilgili bir şeyler söylendi bize mülteciler tarafından. Kamu spotları yoluyla bilgilendirmek biraz daha faydalı olabilir gibi bir geri dönüş vardı.

Sosyal ekonomik destek modeli çok çok önemli, 1000'den fazla aile sosyal ekonomik destek modelinden yararlanıyor. Özellikle çocuk yaşta işçilik yapan ya da evlendirilen kişileri yönlendirirseniz faydalı olacaktır. Bizler bu yıl içerisinde 14 tane Arapça tercüman yönlendirdik bu merkezlere ve Bakanlığa yapmış olduğumuz direkt destekler de artış gösterecek, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşına baktıkları için haklı olarak kapasite problemleri var.

Çocuk yaşta evliliklerle ilgili seminerler ve eğitim programları... Biz her toplantıda söylüyoruz, yerel yönetimleri katmak çok önemli. İmamlar, muhtarlar toplumda aslında direkt hassas gruplara ulaşabilen ve yönlendirmeyi yapan kişiler. Biz de bu anlamda düzenli olarak farklı farklı illerde bu aktörlerle buluşup onlar aracılığıyla bilginin dağılmasını sağlamış oluyoruz.

Son olarak, Milli Eğitim Bakanlığı ile şöyle bir şey planlıyoruz; şu anda Milli Eğitim Bakanlığı'nın elinde eğitimli olan, yüksek lisans, lisans ya da doktora mezunu olan, çok fazla Suriyeli mültecinin bilgisi mevcut. İstanbul'da yaklaşık 60 bin tane çocuğun eğitim hakkına erişemediğini belirtiyorlar. "Bu kişilere Suriyeli eğitimli kişilerle ulaşılabilir mi?" diye bir konuşma geçti. Plan ve proje şudur; bu kişilerin gönüllü olarak, belirli bir ücret karşılığında, mahallelerde ailelerle konuşup ikna ederek çocukları Milli Eğitim'e götürüp kayıtlarını sağlamaları. Bu şekilde Suriyeli eğitimli kişilere de bir geçim kaynağı oluşturabilecek bir platform yaratmış oluyoruz. Biz bu gönüllülerimizi UNICEF'in yaptığından farklı olarak, eğitim vermekten ziyade topluma ulaşmak ve doğru devlet mekanizmalarına yönlendirmek için kullanmış olacağız.

Özgül Kapdan, KADAV

Ben öncelikle meselenin cinsiyet eşitliği boyutuyla ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Türkiye'de çocuk evlilikleri yeni konuşulmuyor, 15 senedir çalışıyor kadın örgütleri bu konuda. Bu alanda çalışan örgütlerin birkaç tanesi ne yazık ki kapatıldı. "Kadın ve erkek eşit değildir" söyleminin ertesi günü Muş'ta arkadaşlarımız kovulmuştu. Üst yapıyla cinsiyet eşitliği çalışmalarının ne kadar birbirlerinin içinde olduğunu çok net gösteren bir örnek bu. Bizim çalıştığımız kadınların büyük bir kısmının kimliği yok, eşlerinin var ancak onların yok. Çünkü ailede öncelikle erkek kimliğe ulaşıyor. Çoğunun 98'i var, 99'a geçişte desteklenmesi gerekiyor. Bilmiyorlar bile çoğu zaman. Evden çıkma ve dışarıda çalışma, erkeklerin olduğu mekanlarda çalışma konusunda izin sorunu yaşayan kadınlar, bir kere bunu başardıktan sonra yol alıyorlar.

"Biz erkeklerin olduğu bir yerde çalışma yapmayız" diyen kadınlar, 6 ay sonra yeniden görüştüğümüzde "biraz iyileşme oldu artık çalışabiliyoruz" diyorlar. Yeter ki fırsat verilsin. Çocuk meselesi de bunun içerisinde bir konu. Çocuk evlilikleri meselesi bir zihniyet meselesi. Bu bir eşitlik meselesi, hak meselesi, bedensel haklar meselesi. Kadınlar istemiyorsa doğurmamalı, çocuklar istemiyorsa evlenmemeli. Mağdur duruma düşürülen topluluğu sömürme halinin en bariz örneklerini yaşıyoruz. Perspektifimiz buradan yürürse çocuk meselesindeki sorunlara daha kolay ulaşabiliriz.

Selin Altunkaynak, SGDD-ASAM

Bizim ofisimizde bir kadın dayanışma grubumuz var. Bu grubu kurmak aslında o kadar kolay olmuyor, bir güven sağlayıp kadınları bir araya getirmemiz gerekiyor. Bu eğitimlerin sertifikalı eğitimler olması çok önemliydi çünkü sertifika meselesini duyunca kadınlar daha istekli olarak katıldılar. 13 derslik bir modülde kadınlar birbirleriyle bir güven ortamı içerisinde bazı deneyimlerini ve hayatlarını paylaştılar. Sonrasında bir dayanışma grubu kurup kendi mahallelerinde, oradaki kadınları evlerine davet ederek öğrendikleri bilgileri aktarmaya başladılar. Özellikle anneleri sağlık konusunda bilgilendirmek çok etkili oldu, çünkü bir korku da oluştu ileride yaşanabilecek sıkıntılar konusunda.

Birçok çocuk bize okullarda yaşadığı ayrımcılık sebebiyle okulu bırakmak istediğini söyleyerek geldi. Bunu psikologlarla çözmek o kadar kolay olmuyor, çünkü çok fazla sayıda böyle çocuk var. Biz okullarla görüşerek sosyal hizmet etkinlikleri planlamaya başladık. Suriyeli ve Türkiyeli çocuklar bir araya gelerek çeşitli aktiviteler yaptılar ve asıl önemli olan, ilk gruptaki aileleri bir araya getirmektir. İlk başta Türkiyeli anneler "çocuğum hastalık kapar mı?" diye gelirken sonrasında birlik olup bir şeyler yapmaya başladılar.

Suriyeli annelerin kendi dilinde bir veli toplantısı ihtiyacı vardı. Çocuğunu okula gönderenleri ve göndermeyenleri bir toplantıya dahil ederek gönderenlerin göndermeyenleri ikna etmesi üzerine odaklandığımız bir veli toplantısı yaptık. Bu konuda da başarı sağlayabildik. Çok büyük çözümler yerine biraz daha küçük adımlarla ilerlemek daha etkili olabilir diye

düşünüyorum. Ekonomik çözüm için SED bağlatarak çok fazla çocuk işçiliğini engellemiş bulunuyoruz.

Muhtar Çokar, İKGV

Sivil toplum kuruluşlarının çalıştığı alanlara baktığımızda her alanın kendi mecrası var. Mültecilik alanına baktığımızda bir akışı, doğal bir mecrası var. Bu alanın daha informal mekanizmalardan oluştuğunu görüyoruz. Şimdilerde devletin resmi kurumlarının öncülüğünde bu alanın formal bir alan olarak tanımlandığını görüyoruz. Çocukların okullara kaydettirilmesi çok önemli bir sorundu, çok uğraşıldı bunun için. Ama şimdi, tam tersi. Okullar ya da eğitim için Milli Eğitim Bakanlığı'yla rekabet eder durumdayız. Belki bu olumlu bir gelişme. Eskiden okula yazdırmak istediğimiz çocuğu şimdi devlet okulları alayım diye uğraşılıyor. STK'ların belki bu informal alanda kalıp formal alanı desteklemesi uygun olur diye düşünüyorum. Formal alana katılmalarını sağlamayı desteklemek, koruma etkinlikleri yaparken insanları bilgilendirmek, yer göstermek, refakat etmek, okullarla tanıştırmak, okula götürmek gibi şeyler olabilir. Okula her çocuk gitmeyecektir ve ulaşamayacak çocuklar olacaktır. Fabrikalarda çalışan çocuklar olacaktır. Belki STK'lar olarak okullaşma haricinde bu informal alanda üretim sorununa el atmamız gerekebilir. Bu, resmi kurumların da isteyeceği bir şey olabilir.

Gamze Akarca, Maya Vakfı

Okullaşma sürecinde okula devamlılık konusu oldukça gündemimizde, özellikle klinik açıdan yapılabilecek şeyleri belki şöyle belirtebiliriz; öğretmenlerin mutlaka psikolojik destek alması gerekiyor, Suriyeli öğretmenlerimiz ciddi travmatize durumdadır. Travma sonrası stres bozukluğunu çok yoğun gözlemleyebiliyorsunuz. Türkiyeli öğretmenlerimiz genellikle tükenmiş durumdadır, çünkü sınıflarda çocukları oturtmak ve tutmak mümkün olmuyor. Her halükarda onların psikolojik destek görmesi gerekiyor sürekli olarak. Sınıf yönetimi konusunda donanımlarının artırılması gerekiyor. Travmatize çocukla sınıfta kalmak ve onun tekrar eğitime katılması başka bir süreç. Çocuk koruma politikaları konusunda bilgilendirilmeleri gerekiyor.

Bence Suriyeli kız çocuklarımız için en önemli nokta, okulun bir başvuru kaynağı haline dönüşmesi. Çocuk, bir sorunu olduğunda öğretmenine gidebileceğini ve kendisiyle görüşebileceğini biliyor olmalı. Biz iki geçici eğitim merkezinde öğretmenlerle çalıştık. Bir taciz veya çalışma vakasını nasıl raporlayacakları, kime başvuracakları konusunda bizim bilgi vermemiz gerekti ki aslında biz vaka yönetimi konusunda kapasiteli durumda değiliz. Ona rağmen bilgiyi tamamlayıp sunmamız gerekti. Çocuklar için bunu sağlayabilirsek cazibe merkezi haline gelecektir okullar. Çocukların kendi motivasyonlarıyla gelecekleri bir yere dönüşecektir. Travma rehabilitasyonunun başarıyla yönetilmesi gerekiyor. Travmatize bir zihinle sınıfta oturup bir şeyler öğrenmeniz mümkün değil. Baş etme becerilerinin güçlendirilmesi gerekiyor. Farklı bir ülkeye adaptasyon, ayrımcılıkla baş etme, stres tepkilerini yönetmekle ilgili farklı alanlarda desteklenmeleri şart.

Türkiyeli ve Suriyeli çocuklarımızın entegrasyon faaliyetlerinin başarılı bir şekilde yönetilmesi gerekiyor. 23 Nisan törenini Suriyeli çocuklarımız camdan izlediler mesela, aşağıda Türkiyeli çocuklarımız 23 Nisan'ı kutluyorlardı. Evrensel bir şenlik olduğu düşünülürse bu çok üzücüydü. Çocukların kendi hakları ve bir sorunla karşılaştıklarında kime başvurabilecekleri konusunda iyi eğitilmeleri, okula bu modülün eklenmesi gerekiyor. Karşılaştığımız bir vakada çocuk gelip bize kendi söylemişti, "ben nişanlandım, evlenmek istemiyorum, bir şey yapın" diye. Ailelerin de bilgilendirilmesi gerekiyor, teşvik çok önemli bu konuda. Hem maddi hem de manevi teşvik, bilgilendirme olabilir bu ya da motivasyon, geleceğe dair umut verme çalışmaları da olabilir. Bir ay gelen çocuk bir ay sonra yok, birkaç hafta sonra fark ediyorsunuz ve çocuğun akıbeti konusunda bir bilgimiz olamıyor. Bu konunun ciddiye alınması gerekiyor. Takip mekanizması okul düzeyinde gerçekleştirilebilirse çocukların okullaşması ve devamlılığı açısından çözüm olabilir.

Selçuk Şatana, İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Birkaç tane konuşmacının değindiği ve benim de katıldığım bir şey var. Bu kriz başladığından beridir, Suriyeliler ülkemize gelmeye başladığından beridir STK'ların, üniversitelerin, yerel yönetimlerin birbirinden bağımsız olarak, bizim uyum olarak nitelendirdiğimiz faaliyetleri devam ettirdiklerini görüyoruz. Buradaki asıl problem; birbirlerinden kopuk, bağımsız ve habersiz olmaları. Yardımın gittiği bir yere tekrar yardım gitmesi ya da yardımın gitmediği yere hiç yardım gitmemesi gibi sonuçlar ortaya çıkabiliyor. Bu sebeple ve Genel Müdürlüğümüzün bu konudaki politikası çerçevesinde, halihazırda Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı hazırlıkları devam ediyor. Yakın zamanda son halini alacak ve kabul edilecek ilgili kurumlarımız tarafından, bununla birlikte biz orta vadede uyum politikasının nasıl şekilleneceğini ve kurumlararası koordinasyonun nasıl olacağını daha net görmüş olacağız. Koordinasyonun yol gösterici bir işlevi olacaktır.

Veri güncelleme projemize de kısaca değinmeliyim. Biliyorsunuz, ellerinde ilk geldiklerinde kimlik olarak ifade ettikleri kartları vardı. Ancak bu kartların güvenliği soru işaretiydi. Verilerin çok detaylı olmaması sorunu vardı. Bu kapsamda halihazırda yürütülen bir çalışma var, bildiğimiz kadarıyla dünyadaki en büyük veri güncelleme projesi. Diğer illerimizde bu, büyük operasyonlar şeklinde başladı. En son İstanbul'da başlayacak. 2017 yılının sonu itibarıyla biz büyük operasyona başlayacağız. Verisi güncellenecek kişiye yaklaşık 70 tane soru soruyoruz. Bu süreç sona erdiğinde geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin 90-95 arasındaki parametrelerde bilgilerine sahip oluyoruz. Bizim burada çalışan tam zamanlı psikologlarımız var. Değişik vakalarla karşılaşabiliyor. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'yla, zaman zaman kolluk birimleriyle harekete geçilebiliyor. Burada bir öneri olarak şunu ifade edebilirim, böylesine vakalar tarafımıza siz STK'lar tarafından iletilirse biz de hızlıca bir refleks gösterebiliriz.

Dil bariyerini kaldırabilmek için bizim önerimiz, okul öncesi eğitiminden itibaren birlikte, karma sürece girilmesi. Son olarak şunu ifade edeyim, bu eğitim sürecine dahil edebilmek için kişilerin kendi halklarından insanların bu sürece dahil edilmesinin çok önemli olduğuna

inaniyorum. İyi örnekleri bu kişilerle buluşturursak çok daha etkili sonuçlara varabileceğimizi düşünüyorum. Kurumumuza gelen kişiler arasında, “ben şu ülkenin vatandaşıyım” demezse yabancı olduğunu anlamayacağımız kadar iyi bir şekilde Türkçe konuşan çocuklarımız da var. Ben bunların son derece etkili olabileceğine inaniyorum.

Ebru Açıkgöz, Yuva Derneği

Ben aslında şu noktadan başlıyorum, dil en büyük ayrımcıdır diye bir söylem var. Bunu çok önemserim, özellikle de Suriyelilerle çalışmaya başladıktan sonra biz bile içimizde aslında bir okullaşma süreci, bir uyum koyarken ne kadar oradan hareket ettiğimizi, dilde bile o ilişkilene sürecini kurgulamakta yetersiz olduğumuzu fark ediyorum. O yüzden Suriyeli çocuklar özelinde, kız çocuklarının okullaştırılması özelinde bu konuşmayı yaptığımızda söylemiştik zaten, farklı bir yere bakmamıza gerek yok; Türkiye'deki deneyimi de oraya aktarabiliriz.

En başta hukuki/yasal güvenceyi sağlayamamaktan dolayı kendilerine bir gelecek kuramazken çocuklarını da bu geleceğin bir paydaşı olarak görmede sıkıntılar yaşıyorlar.

Biz aslında bir yetişkin kuruluşuyuz, ama son iki yılda çalışmalarımızda çocukları da önemli bir yere koyduk. Bunun hareket noktası; sahada yetişkinlere özellikle vasıflı, vasıfsız, yarı vasıflı Suriyeli yetişkinlere hizmet götürürken bize söylenen hep şuydu; “evet ben burada mesleki eğitim alacağım, kendimi geliştireceğim çalışma izni ya da farklı konular gündemde ama çocuğum ne olacak?” Yeterli koşullar sağlandığı takdirde o sisteme kolayca entegre olabiliyorlar.

Bu noktada, belediyelerin rolünün çok önemli olduğunu düşünüyorum ben. Bu model çalışma, belediyeyle birlikte yaptığımız bir çalışmaydı. 6 ay boyunca istihdama dayalı belediyenin yararına yapacakları iş fırsatları sunduk. 1000 kişinin yaklaşık 6 aylık asgari ücret düzeyinde ücret alabilecekleri bir sistemdi. Kişilerin çocuklarını okula göndermelerini, işe girmelerini bir kriter olarak belirledik. Okula kaydettirdik, nakil transferi için gerekli başvuru sürecini belediyeyle birlikte yürüttük, zabıtalara sokakta çocuklarla karşılaştıklarında nasıl bir yaklaşım tarzı oluşturmaları gerektiğine yönelik bilgilendirmeler yaptık. En önemli kısım da, çocuğun okula ulaşması ve devam etmesindeki motivasyonu.

Devlet okullarıyla çok yakın ilişki içerisindeyiz; bunlar informal ilişkiler. Bu konuda çok idealist, dokunmak isteyen öğretmenler var; birlikte okullarda nasıl bir kültürlerarası eğitim ortamı yaratabiliriz üzerine derin buluşmalar yapıyoruz. Bu sistem 6 aylık periyotlarla iki kere uygulandı. Çocukları takip ettik, gerekli desteği hem aileye hem çocuğa sunduk. Bir diğer önemli tarafı da sürdürülebilirliği sağlama. Aileleri donanımlı hale getirip Türkiye'de nasıl iş aranır, cv nasıl düzenlenir, nerelere başvurulur, nerelerden haklarımızı takip etmemiz gerekir, işverenden nasıl çalışma izni talep etmemiz gerekiyor? gibi konularda da destekledik.

Bu yeni süreçte nasıl bir şeye evrilir bilmiyorum, ama eğitim kısmı Milli Eğitim tarafından onaylanmadı. Bunu aktarmak istedim. Benim burada önereceğim, arkadaşların

paylaştıklarının dışında, göç ve uyumdan bahsediyoruz; hep Suriyeli çocuklara ve yetişkinlere yönelik böyle bir algımız var. Çocukları okulda bir araya getireceksek 15 milyon Türkiyeli çocuk eğitime devam ediyor ve 1 milyon Suriyeli çocuktan bahsediyoruz. Çocuklara göç, uyum, birlikte yaşamın nasıl sağlanabileceği anlatılmalı, kesinlikle okul müfredatının bir parçası olmalı.

Hanzade Germiyanoglu, Hayata Destek Derneği

Uluslararası ortamlarda eleştirilerle karşılaşılıyor. Ama maalesef yasal ve hukuki güvencenin olması uygulamada hayat bulmadığından toplulukların, özellikle bu tip büyük nüfusların bir arada yaşadığı toplulukların, sisteme olan güvencini yitirmesiyle sonuçlanıyor. Siz diyorsunuz ki “kesinlikle geri gönderme yapmıyoruz”, yasa zaten bunu yasaklıyor ama Reyhanlı’da geçen hafta yaşadığımız mesela çok basit bir olay; 17 yaşında Suriyeli mülteci bir çocuğa Türk komşusu para veriyor 200 TL, çocuk bakkala gidiyor. Alışverişi yapıyor, Türk komşusuna geri getiriyor paranın üstüyle beraber. Komşusu diyor ki “bu 100 TL sahte”, o da diyor ki “bakkal bana böyle verdi.” “Beraber gidelim bakkala” diyor komşusu ve bir arbede çıkıyor. Çocuk karakola düşüyor. Biz Reyhanlı’ya gidesiye kadar çocuk sınırdışı ediliyor, ailesi burada. Bu bizim vaka ekiplerimizin birebir yaşadığı bir hikaye. Göç İdaresi'nin bu konudaki çalışmalarını biliyorum.

Devlet sistemi dediğimiz şey yasaların uygulanma güvencesiyle topluluklara güven inşa edebilir. O çocuk şimdi geri gelmeyecek mi? Gelecek. Geri geldiğinde geçici koruma sağlanacak hukuki olarak. O çocuğu hayatta okula kaydettiremeyiz, hukuki koşullar altında çalışma izni aldıramayız, yanlış bir uygulama sebebiyle. Dolayısıyla biraz bence uygulayıcının bilgi eksikliği var ya da bilgiye erişemiyorlar. Benim sahadaki gözlemim, fazla bilginin çaresizlik getirdiği. Çünkü uygulaması öyle değil. Biz hukuki bilgilendirme seminerleri yapıyoruz, “aranızda yazılı bir kontratınız varsa sizi atamazlar” diyor hukuk bilgilendiricisi; diyor ki “attı, ne yapacağım?” Dolayısıyla burada bilgiyle ne yapacağını bilemeyen bir mülteci topluluğuyla karşı karşıya olduğumuzu düşünüyoruz.

Bence farkındalık, bilgilendirme, sosyal uyumda destek daha çok Türkiye topluluklarına uygulayıcısıyla verilmeli. Bu kapsamda bir sürü çözüm önerisi söylendi, ama belki son olarak şunu söylemenin çok önemli olduğunu düşünüyorum; ihtiyaçlar farklı da olsa, bahsettiğimiz sorunlar çok yapısal sorunlar oldukları için çözümleri de içeriğinden bağımsız kapsayıcı ve bütüncül konuşuyor olmamız lazım. Biz Hayata Destek Derneği olarak zamanında yapmışız, artık yapmamaya özen gösteriyoruz, özellikle çocuk işçiliği konusunun ya da çocukların okullaşma konusunun aslında pek Suriyelisi Türkü yok. BBC geliyor, CNN geliyor bize sürekli kaç Suriyeli çalışan çocuk olduğunu soruyor. Aşağı yukarı kaç olduğunu biliyoruz tabii, okullaşma sürecinde okulda olması gereken çocuğun sayısı 800 bin - 1 milyon civarında. Resmi rakamlar 800 bin diyor, bunların yarım milyonunu okullandırdık diyor MEB. Peki 350 bin çocuk dışarıda, bu çocuklar ne yapıyor? 2014 resmi rakamlarında 1 milyon çocuk işçi vardı, ekle üstüne; aşağı yukarı kaç Kürt çocuk, kaç Alevi çocuk çalışıyor bilebiliriz.

Bence burada biz ne kadar çözüm önerilerini farklı gruplar içerisinde STK'lar olarak biliyor olsak da, özellikle bize uzatılan her mikrofona, toplumla bir araya geldiğimiz her yerde, “bunun Suriyelisi Türkü yok; bu bir çocuk hakkı meselesidir, bunu topyekün ele almadığımız zaman bir taraf kesin kaybedecek ve onlar da genelde azınlıklar oluyor demeliyiz.” Dilimiz çok önemli.

Suriyeli kız çocuklarının okula gitmesindeki en büyük engeller ekonomik ve güvenlik. Geçen sene Suriyeli çocuklar 27 TL alıyorlardı, Kürt çocuklar 45 alıyorlardı. Bu sene Suriyeli ve Kürt çocukların günlük ücreti eşitlenmiş, 49 TL olmuş. Günlük yevmiyenin 49 TL olduğu bir ülkede, çalışan çocuklar için aylık 40 TL şartlı nakit desteğinin yapıldığı bir yerde okullaşma problemini çözemeyiz. Dilimiz dışarı hep bütüncül olsun, Suriyeli kız çocuğu, Türkiyeli kız çocuğu, Kürt çalışan çocuk olmasın ki yapılan müdahalelerden tüm çocuklar faydalanabilsin.

Ayşe Çal, İBB

Sadece şunu söyleyebilirim, ne STK'lar ne akademik oluşumlar ne de yerel yönetimler tek başına çok da sağlıklı hareket edebilir. Birbiriyle koordineli ve güzel bir işbirliği içerisinde hareket edilirse doğru adımlar atılabileceğine inanıyorum. Eğitimle ilgili biraz problem yaşanabiliyor STK'larla MEB arasında. O da aşılabılır, adına eğitim denilmiyor da atölye deniliyor vs. Bu noktada Özgül Hanım dedi ki: “Halk Eğitim Merkezleri'nden yetişkinlerin yararlanmasını istiyoruz ama bakım problem olduğu için yararlanamıyor.” Burada da bir işbölümü olabilir belki. Çocukların bakım ayağını STK'lar üstlenir; yetişkinlerin, ailelerin eğitim ayağını da yine Halk Eğitimler ya da biz üstlenebiliriz.

“Halkın bakış açısı” denildi, bu gerçekten çok önemli. Güzel bir şeyler yapmak istiyorsunuz, yapıyorsunuz ama halktan öyle tepkiler geliyor ki size, bazen geri vitese takmak gerekiyor. Kamuoyuna, basına çok iş düşüyor. Bizim kararlı bir duruş sergilememiz gerekiyor. 1.sınıfta bir çocuğum var, ilköğretimde, devlet okulunda, WhatsApp grubu oluşturulmuş velilerle. Geçenlerde şöyle bir şey yazıldı, “benim çocuğumun çantasından sürekli bir şeyler kayboluyor. Güzel bir şey koyarsam pasta, börek koyarsam kayboluyor” ve altındaki yorumlar da şu şekilde ilerliyordu; “sınıfta Suriyeli öğrenciler varmış, büyük ihtimalle bunlardandır.” Bu da bence sivil halkın yanlış algısından kaynaklanıyor. Bunların aşılması bence çok çok daha önemli.

Gözde Öztürk Nur, UNICEF

Son konuşacak kişi olarak üzerine eklemek istediğim nokta şu; bilgilendirme çalışmalarının çok önemli olduğu vurgulanıyor ama bu bilgilendirme çalışmalarını yaparken bu kişilerin iyi seçilmesi ve iyi bir eğitimden geçmesi gerekiyor. Türk çalışanlar Arapça çevirmenle gittikleri zaman evlere, çevirmenden kaynaklı yanlış anlaşılmalara ya da tam tersi, giden o ekipteki aileyle görüşürken konuşmanın farklı yönlerine gitmesi sıkıntı yaratabiliyor. Ailelere sürekli farklı kurumlar tarafından ziyaretler yapılıyor. Bu da insanları belirli bir noktadan sonra bunaltmaya itiyor ve önyargı oluşmaya başlıyor.

Akademi ve sahanın ortak çalışması noktasına gelirse Serkan Bey bir veriden bahsetmişti, kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranının daha fazla olduğu. Ama şehirler bazında baktığımızda bazı şehirlerde bunun tam tersi olduğu, %10'lara 20'lere kadar kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha fazla okula gitmediğini görüyoruz. Verilere bakarken daha net daha anlamlı olarak bakmak ve değerlendirmek gerekiyor.

Bütüncül gitmekten bahsettik, Suriyeli çocuklar değil, "çocuk işçi" derken tüm çocuklar, bunun tam tersinden bütüncül dersek de UNICEF'in Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ile yürütmeye başladığı 2 ayrı proje var. Bu kapsamda, biz sadece Türk çocuklar için değil, tüm mülteci çocukların değerlendirilmesi için çalışmalar yürütmeye çalışıyoruz. Keza yine 9. sınıfa başlayan çocukların oryantasyon programıyla ilgili de bir proje yürüyor MEB'de. Hem yatılı okullarda okuyan çocuklar için hem mülteci çocuklar için oryantasyon programına modüller ekleniyor. Bu noktada da MEB, İlçe Eğitim Merkezleri'nin kapatılmasıyla okullara gelecek çocuklar için çalışma yürütüyor. Tabii bizim amacımız, lise grubunu mümkün olduğunca dahil etmek.

9. Değerlendirme ve Sonuç

Türkiye şu anda mülteci krizinin en yoğun yaşandığı ülke konumunda. Bu krizin sağlık, eğitim, sosyal politika ve güvenlik gibi çok çeşitli boyutları var. Başta İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) olmak üzere konunun direk muhatabı olan devlet kurumlarının yanısıra, konuyla ilgili sahada ve akademide çalışmalar yaparak destek veren uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler bünyesinde araştırma birimleri bu alanda çalışmalarını sürdürüyor. Sorunun çok boyutlu ve karmaşık olması, birçok aktörün konuya müdahil olmasını gerekli hale getiriyor. Bu noktada, sivil toplumun yerelde yürüttüğü çalışmalar çözüme katkı sunmak açısından önem arz ediyor.

Türkiye'deki Suriyeli kız çocuklarının okullaşmasını desteklemek amacıyla çalışan resmi kurumlar, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversitelerin araştırma birimleri ve eğitime destek veren kuruluşları bir araya getirmesi, bu konudaki temel sorun alanları ve bunlara yönelik pratik çözüm önerilerini ortaya koyma zemini hazırlamasıyla *Yerelden Genele: Suriyeli Kız Çocuklarının Okullaşmasını Desteklemek* başlıklı bu yuvarlak masa toplantısı çözüme yönelik önerilerin paylaşılması anlamında etkili bir adım oldu.

Bu raporda, toplantıda konuşulan konuları sırasıyla aktarırken katılımcıların sunduğu katkıları birebir paylaşmaya özen gösterdik. Sorunları ve çözüm önerilerini toplantı sırasında yapılan iki ayrı oturum şeklinde bölümlere ayırarak rapora yansıttık. Her bir katılımcının katkısını, o kurumun bakış açısını yansıtacak şekilde, bölmeden, bir defada paylaşmayı tercih ettik. Bu yöntemin, kurumların bakış açıları ve olası işbirlikleri için kolaylaştırıcı olacağını düşündük.

Öne çıkan konuların başında Suriyeli mültecilerle ilgili çalışma yürüten kurum ve kuruluşların birbiriyle koordineli bir şekilde çalışmasının gerekliliği vardı. Bu koordinasyonun sağlanmasının, daha çok aileye daha adil bir destek mekanizması oluşturulabilmesi için önemli olduğu vurgulandı. Ayrıca, bu konuda öncü çalışmalar yapan resmi kurumlar ve Birleşmiş Milletler'in ilgili kurumlarının sivil toplumla ve kamuyla daha fazla bilgi paylaşmasının sivil toplum çalışmalarına ışık tutacağı ve Türkiye toplumunu doğru bilgilendirmek konusunda katkı sağlayacağı belirtildi.

Suriyeli ailelerin başlıca sorunlarında birinin yasal hakları konusunda bilgi eksikliği olduğunun altı çizilirken onlara bilgi ulaştırılan kişilerin bu konuda iyi bir eğitimden geçmesi gerekliliği üzerinde duruldu. Ailelerin çocuklarının okula kayıt süreçlerinde sıkıntılar yaşadığı, okula giden çocukların ise okulda akran zorbalığı, dil kaynaklı iletişim engeli gibi sorunlarla karşılaştığı ifade edildi. Ayrıca, ailelerin çocuklarını anadili kaybetme ve asimilasyon endişesiyle MEB okullarına göndermek konusunda tedirginlik yaşadıkları belirtildi. Okullaşma oranının sayısal olarak artmasının yanısıra okul içinde neler olduğuna da bakılmasının elzem olduğuna dikkat çekilirken öğretmenlerin mülteci çocuklarla çalışmak konusunda çeşitli geliştirici programlarla desteklenmesinin şart olduğu birçok kurum temsilcisi tarafından dile getirildi.

Okullaşma konusunun, niceliksel olarak artışın yanısıra Suriyeli çocukların okula gittiğinde karşılaştığı sorunların da irdelenmesi ve çözüm üretilmesi odaklı bir yaklaşım gerektirdiği vurgulandı. Suriyeli çocukların geçici eğitim merkezlerinden (GEM) Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullarına geçiş sürecinde GEM'lerin uzak olması ve çocukların okula fiziksel olarak erişimi gibi zorluklarla karşılaştıkları belirtildi. Özellikle kız çocukları için, kışın okul dönüş saatlerinde karanlıkta yürüyerek eve dönmelerinin güvenlik açısından aileleri tedirgin ettiği paylaşılan sorunlar arasındaydı.

Suriyeli çocukların okullaşmasının önündeki en temel engellerden birinin ekonomik zorluklar olduğu konusunda ortaklaşılırken çocuk işçiliğinin yaygın olduğuna işaret edildi. Aileleri ASPB'nin sosyal ekonomik destek modeline yönlendirmenin bir çözüm olabileceği ifade edilirken şartlı eğitim desteği miktarlarının çocuk işçiliğini önlemekten uzak olduğu belirtildi.

Kız çocuklarının ev içinde yüklenen sorumluluklarla birlikte okula devamsızlık ve uzun vadede okulu bırakmak zorunda kalması durumu öne çıkan başlıklar arasındaydı. Okuldan ayrı kalma süresi uzadıkça çocuk yaşta evlilik, gebelik ve annelik gibi bedensel, zihinsel ve ruhsal olarak çocuğun sağlığını tehdit eden durumlarla karşılaşma riskinin artmasının yanısıra şiddet ve istismar vakalarının yaygınlaştığının altı çizildi. Bu konuda ve yukarıda sözü geçen diğer konularda ailelerle birlikte çalışmanın önemi vurgulanırken ailelerin çocuk hakları, çocuk yaşta evlilik ve gebeliğin riskleri, eğitimin çocuğun ve ailenin yaşamına uzun vadede getireceği katkılar konusunda bilgilendirilmesinin kritik olduğu ön plana çıktı.

Türkiyeli ve Suriyeli çocukların birbirine uyum sağlaması, birlikte yaşama pratiği oluşturmasına destek olunması için okullarda göç, birlikte yaşam ve sosyal uyum kapsamında

derslerin açılıp müfredata dahil edilmesinin olumlu bir adım olacağı vurgulandı. Bu bütünleşmeyi sağlarken bizim de Türkiye toplumu ve sivil toplum olarak Suriye'ye ait kültürel kodları öğrenmemizin daha sağlıklı ve eşitlikçi bir süreç işletmeye destek olacağı belirtildi.

Yaşanan sorunların samimi bir şekilde paylaşılması ve çözüme yönelik pratik önerilerin ön plana çıkmasıyla yeni işbirliklerinin önünü açan ve Suriyeli çocukların eğitimi konusunda çalışan paydaşları bir araya getirerek koordinasyon ve dayanışmayı geliştiren bir toplantı oldu. Katılımcılar bu tür toplantılarla bir araya gelmeye ve ortak bilgi ağı oluşturmaya yönelik isteklerini dile getirdiler.

Suriyeli çocukların eğitimi konusu geniş çaplı, birçok kurum ve kuruluşun üzerinde çalıştığı bir konu olmasıyla koordinasyon, işbirliği, işbölümü ve bilgi paylaşımı gerektiriyor. Bir araya gelen temsilcilerin bu konuda gösterdikleri irade ve işbirliği isteği oldukça umut vericiydi. Bu toplantıyla katkıda bulunduğumuz iletişimin devamlılığı, yapılan çalışmaların daha fazla Suriyeli aileye ulaşması konusunda oldukça önemli görünüyor. Projemizin ilerleyen döneminde, Aralık ayında tekrar bir araya gelmeyi ve 10-14 yaş arası Suriyeli kız çocuklarının okullaşmasıyla ilgili gelişmeleri paylaşmayı hedefliyoruz.